

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

Кафедра підприємництва і торгівлі

ГУМЕН ВОЛОДИМИР СТЕПАНОВИЧ

ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «магістр»

Виконав студент групи ПТБДм-21
Гумен В.С. _____

Науковий керівник,
к.е.н., доцент Бойчик І.М.

_____
(підпис)

Кваліфікаційну роботу допущено до захисту
«___» _____ 2023 року
Зав. кафедри, д.е.н., професор
Собко О.М.

_____
Прізвище, ініціали (підпис)

Тернопіль – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДПРИЄМНИЦТВА	
1.1. Поняття ринкової інфраструктури, її елементи та характеристика	7
1.2. Стан і проблеми інфраструктурного забезпечення підприємницької діяльності в Україні	16
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ПП «УКРІНЖЕНЕРМЕРЕЖ» ТА ЕЛЕМЕНТІВ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	
2.1. Загальна характеристика підприємства	29
2.2. Аналітична оцінка основних показників діяльності ПП «Укрінженермереж».....	39
Висновки до розділу 2.....	52
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	
3.1. Удосконалення процесів взаємодії органів місцевого самоврядування та бізнесових структур	55
3.2. Розвиток фінансово-кредитного інфраструктурного забезпечення підприємництва	63
Висновки до розділу 3.....	67
ВИСНОКИ	69
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

Активізація підприємницької діяльності на сучасному етапі неможлива без належного інфраструктурного забезпечення бізнесу. Особливо гострою постає ця проблема для розвитку малого і середнього підприємництва, яке за своєю природою, попри значні організаційно-економічні переваги перед великими корпораціями, є більш вразливим до зміни ринкової кон'юнктури та співвідношення сил між ринковими контрагентами. Так, специфіка функціонування малих і середніх підприємств полягає в тому, що разом з їх перевагами, як от гнучкість, маневреність, мобільність та ін., вони виявляються відносно слабкими на ринку через обмеженість фінансових ресурсів, неможливість використовувати весь спектр методів ринкового ціноутворення, складність «пробитися» на нові ринки, невеликі обсяги виробництва, високий рівень витрат тощо.

Негативно впливають на середовище функціонування підприємств загострення світових економічних процесів, інфляційні коливання, проблеми забезпечення енергоносіями, екологічні проблеми, порушення логістичних ланцюгів та ін. Несприятливий вплив цих чинників в кілька разів посилюються тривалими воєнними діями в Україні, що породжують нові виклики перед суб'єктами підприємництва в частині забезпечення економічної ефективності їх функціонування, а часто – просто виживання.

Для вітчизняного підприємництва, з одного боку, характерною є низка невирішених питань, посилені активною фазою війни з росією, а з іншого – його значна залежність від особливостей розташування, що має безпосереднє відношення до ринкової інфраструктури. Остання давно перетворилась із пасивного супутника виробничо-господарської та інших видів діяльності в активного та рівноправного партнера усіх галузей реального сектора. Вона є відкритою сферою діяльності, яка забезпечує ефективне функціонування всієї економіки та створює матеріально-технічне, організаційне та фінансово-економічне підґрунтя для її розвитку.

Теоретичним і методологічним питанням формування та розвитку інфраструктури бізнесу присвячено чимало праць зарубіжних і вітчизняних дослідників. Науковими пошуками в частині вивчення проблеми формування ринкової інфраструктури займалися І.Бойчик [3], А.Гриценко, В.Соболев, Н.Гришина [14], Л.Сімків [45], І.Рекуненко, Р.Коробка [43], О.Шубін, О.Азарян [59], В.Ясенецький [60] та ін. Дослідженням проблематики малого та середнього підприємництва, його розвитку і територіальної організації присвятили свої праці такі науковці, як А.Виноградська, О.Кашуба [27], Н.Міценко, О.Кринська [32], Т.Морщенок, П.Польчик [33], Г.Обруч, Б.Іванюта, К.Журавльов [37], О.Скорук [46], О.Череп [56] та ін.

Однак, важливими залишаються питання формування ефективної системи підтримки функціонування та розвитку малого і середнього підприємництва як на державному, так і регіональному рівнях. Тому обрана тема кваліфікаційної роботи є *актуальною*, а окреслені проблеми потребують подальшого дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи – на основі аналізу діяльності приватного підприємства, яке належить до середнього бізнесу, визначити можливості поліпшення впливу об'єктів і суб'єктів ринкової інфраструктури на ефективність його функціонування та сформулювати відповідні пропозиції.

Для досягнення поставленої мети кваліфікаційної роботи слід вирішити такі *завдання*:

- 1) дослідити поняття, зміст, концепції та роль ринкової інфраструктури у забезпеченні ефективності діяльності підприємств малого та середнього бізнесу (МСБ);
- 2) дослідити функції ринкової інфраструктури в забезпеченні ефективності економічної системи;
- 3) вивчити елементний склад та процеси впливу кожного елемента ринкової інфраструктури на діяльність підприємств;
- 4) охарактеризувати стан та проблеми інфраструктурного забезпечення підприємницької діяльності в Україні, особливо в умовах війни;

- 5) дати загальну характеристику діяльності досліджуваного підприємства;
- 6) проаналізувати ресурсне забезпечення та основні показники ефективності функціонування підприємства;
- 7) визначити та обґрунтувати напрями удосконалення інфраструктурного забезпечення підприємницької діяльності.

Об'єктом дослідження є діяльність ПП «Укрінженермереж», а також інфраструктурне середовище його функціонування.

Предмет дослідження складають теоретичні та практичні питання інфраструктурного забезпечення ефективного функціонування приватного підприємства.

Методи дослідження. При проведенні дослідження використовувалися такі *методи*: структурно-логічного аналізу, метод структурного групування і статистичних порівнянь (при вивченні елементів ринкової інфраструктури, її функцій; місця України та інфраструктурного забезпечення її економіки у Світових рейтингах конкурентоспроможності; при дослідженні ефективності використання ресурсів підприємства та ін.); метод ситуаційного аналізу (при оцінці сильних і слабких сторін підприємства, його зовнішніх можливостей і загроз); графічні методи дослідження (при візуалізації аналітичних даних щодо стану ринкової інфраструктури, динаміки показників діяльності підприємства та ін.).

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає у:

- аналізі та ідентифікації місця підприємства на загальнодержавному та регіональному ринках аналогічних послуг;
- використанні методів регресійного аналізу при побудові ліній тренду тендерно-закупівельної діяльності підприємства, основних показників діяльності підприємства та ін.;
- формулюванні пропозицій щодо використання стратегічного аналізу для підприємства в умовах гострої конкуренції; проведенні SWOT-аналізу підприємства та побудова SWOT-матриці;

- обґрунтуванні пропозицій щодо використання можливостей активізації взаємодії суб'єктів ринкової інфраструктури та бізнесових структур в частині їх фінансово-кредитної підтримки.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості практичного використання результатів SWON-аналізу в діяльності підприємства та пропозицій автора щодо лізингу вартісного обладнання задля розширення масштабів його діяльності.

Апробація результатів досліджень. Теоретичні положення кваліфікаційної роботи стосовно розвитку інфраструктури інноваційного підприємництва оприлюднені на II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі» (05-06 жовтня 2023 р., м. Дніпро) [17], а питання ролі інфраструктурного забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу оприлюднені на VIII Науково-практичній конференції студентів та молодих вчених з міжнародною участю «Актуальні проблеми економіки, підприємництва та управління на сучасному етапі» (26 жовтня 2023 р., м. Тернопіль, ЗУНУ) [16].

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел, додатків. Зміст роботи викладений на 80 сторінках, містить 15 таблиць, 23 рисунки. Перелік першоджерел містить 64 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

1.1. Поняття ринкової інфраструктури, її елементи та характеристика

Підприємництво за своєю суттю є ініціативною, добровільною, самостійною та систематичною діяльністю певного суб'єкта, спрямованою на задоволення ринкової потреби в товарах і послугах та отримання прибутку. Одержання економічної вигоди є наріжним каменем ведення бізнесу, оскільки без цього будь який суб'єкт підприємництва перетворюється на благодійну організацію, що є предметом зовсім інших досліджень.

Разом з тим, підприємництво функціонує в активному суспільному середовищі, яке само по собі є досить нестабільним, залежним від низки зовнішніх чинників, а інколи й агресивним. Завдання підприємства у цьому середовищі – пристосуватись до нього та використати усі його складові з максимальною користю задля посилення власних ринкових позицій, нарощування свого потенціалу, вирішення соціальних питань трудового колективу, збільшення доходів власників, примноження капіталу тощо.

У цьому контексті «вступає в гру» поняття ринкової інфраструктури. Учасники ринку в сучасних умовах не можуть функціонувати як відокремлені суб'єкти, вони тісно взаємодіють між собою з приводу виробництва, обміну, споживання матеріальних і нематеріальних благ. Ця вся взаємодія відбувається в середовищі різних матеріалізованих, інформаційних, фінансових та інших посередників, без яких неможливо здійснювати діяльність у будь-якій галузі.

Ринкова інфраструктура – поняття широко вживане як в наукових колах, так і повсякденному житті громадян, медіа, органів влади, громадському

секторі та ін. Вона є масштабною та відкритою сферою діяльності, яка забезпечує ефективність функціонування всієї економічної системи, створює матеріально-технічну, організаційну, фінансово-економічну базу для її подальшого розвитку. Ринкова інфраструктура давно перетворилась із пасивного супутника виробничої, комерційної та інших видів діяльності в рівноправного та активного партнера усіх галузей реального сектора.

Якщо звернутись до етимології поняття «ринкова інфраструктура», то воно походить від латинських «*infra*» (нижче) та «*structura*» (будова), тобто така побудова, яка є основою, «нижньою», але необхідною ланкою для широкого кола ринкових інституцій та суб'єктів бізнесу. Ринкову інфраструктуру як термін західні науковці власне тлумачили як основу або фундамент якоїсь будівлі. Інші, особливо у військовій сфері, розглядали її як комплекс споруд, комунікацій, покликаних забезпечити успішність проведення військових операцій. До них відносили майданчики, полігони, аеродроми, радіолокаційні пости та ін., тобто інфраструктура розглядалась як обслуговуюче, допоміжне, підпорядковане утворення, яке мало завданням забезпечувати підтримання обороноздатності держави у мирний час та ефективно ведення бойових дій під час воєнних кампаній.

Згодом термін «ринкова інфраструктура» добре прижився в економічній сфері, але науковці-економісти почали використовувати його у своїх працях порівняно недавно. Поясненням цьому є те, що потреба в ринковій інфраструктурі виникла саме з розвитком ринку, її існування поза ринковою економікою неможливе. Ринок «викликав до життя» низку інституцій, суб'єктів та об'єктів, які створювали поле для ефективної бізнесової діяльності. Ринкова інфраструктура набула змісту як комплекс галузей, покликаних обслуговувати базові сфери економіки – промисловість та сільське господарство. Але таке тодішнє тлумачення терміну було дуже обмеженим, оскільки інфраструктура розглядалась «як сукупність інституцій та об'єктів, необхідних для забезпечення функціонування галузей матеріального виробництва та умов життєдіяльності суспільства загалом. Тому виділялось лише дві складові

інфраструктури: виробнича (транспортні комунікації, порти, мости, склади, енергетичне господарство, засоби водопостачання, зв'язку та ін.) та соціальна (освіта, охорона здоров'я, культура, наука» [3].

Сутність категорії «ринкова інфраструктура» пройшла складний еволюційний шлях: від зародження – через командно-адміністративну економічну систему за часів соціалізму, формування соціально орієнтованої економіки в постсоціалістичних країнах та впровадження нових ринкових економічних підходів – до ринкової інфраструктури, яка реалізується у розвиненій ринковій економічній системі.

Основні підходи до трактування сутності ринкової інфраструктури відображені на рис.1.1.

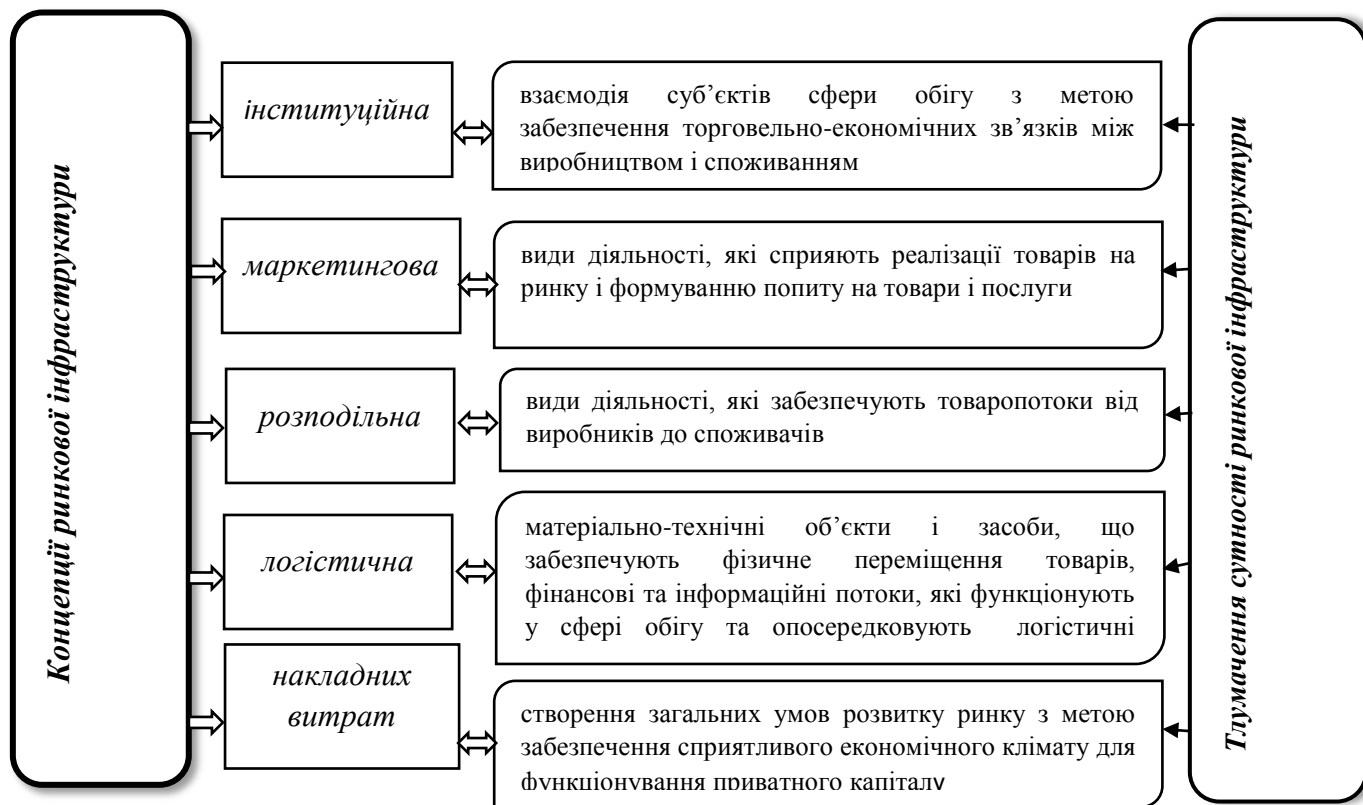

Рис. 1.1. Основні концепції тлумачення сутності ринкової інфраструктури*

*Джерело: складено автором за [3]

Інституційна концепція ґрунтується на розумінні ринкової інфраструктури як системи ринкових агентів, покликаних забезпечити економіко-правове та організаційне поле для взаємодії ринкових суб'єктів.

Основна функція таких агентів є забезпечення економічних зв'язків між різними суб'єктами ринку, тобто ринкова інфраструктура виконує об'єднуючу функцію у формуванні єдиного економічного простору. За інституційною концепцією ринкова інфраструктура – це сукупність інститутів, які впливають на весь ринок та визначають його розвиток.

Особливістю маркетингової концепції є те, що вона ринкової інфраструктуру як сукупність видів діяльності та суб'єктів ринку, зайнятих обслуговуванням усієї системи ринків, формуванням ринкового попиту на товари та послуги, сприянням їх реалізації.

Розподільна концепція має в основі розуміння ринкової інфраструктури як сукупності каналів розподілу товарів, тобто суб'єктів, які зайняті доведенням товарів від виробників до кінцевих споживачів. Такі суб'єкти обслуговують процеси товарного обміну, руху продукції логістичними ланцюгами. Ця концепція, на нашу думку, найбільш повно відображає сутність ринкової інфраструктури, галузевий, функціональний і просторовий аспекти руху товарів на ринку.

Логістична концепція, на відміну від розподільної, розглядає ринкову інфраструктуру як систему матеріальних об'єктів, транспортних засобів, доріг, технічних засобів, які забезпечують фізичне переміщення товарів, їх зберігання та просування на ринок. Таке переміщення потребує раціоналізації вантажно-розвантажувальних і транспортних процесів, складських логістичних операцій, матеріальних, фінансових та інформаційних потоків у сфері обігу. За цією концепцією основна увага сконцентрована на матеріально-технічному аспекті руху товарів. Вона не зважає на проблеми внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків суб'єктів ринку, що тягне за собою ігнорування принципів функціонування ринкової інфраструктури як єдиної системи.

Концепція накладних витрат превалює у більшості наукових досліджень, що стосуються проблем формування та розвитку ефективної ринкової інфраструктури. Головним у цій концепції є те, що ринкова інфраструктура розглядається як основа забезпечення ефективного функціонування ринкової

економіки. Її основна функція – створення максимально сприятливого клімату для функціонування приватного капіталу. Однак, недоліком таких поглядів, вважаємо, є те, що тут розглядаються лише організаційно-економічні аспекти розвитку ринкової інфраструктури, а фінансові залишаються поза увагою.

Дослідження значної кількості різних точок зору на сутність ринкової інфраструктури, дозволяє нам зробити висновок, що «вона є сукупністю особливих інститутів, які виконують функції надання спеціалізованих послуг суб'єктам господарювання з метою створення для них нормальних умов для функціонування, найкращої реалізації їх інтересів та подальшої інтеграції у єдину економічну макросистему. Основною макроекономічною функцією ринкової інфраструктури є підвищення ефективності капіталу, та, відповідно, ринкової економіки в цілому» [16].

Отже, ринкову інфраструктуру можемо розглядати як механізм сприяння ефективному функціонуванню підприємницьких структур. Її масштаби та роль досить вагомі, оскільки ринкова інфраструктура охоплює широкий економічний простір, починаючи від виробництва товарів і послуг та завершуючи їх споживанням, а діяльність суб'єктів ринкової інфраструктури охоплює укладення договорів і контрактів на постачання товарів, просування товарних потоків у різних галузях і різними регіонами, регулювання збуту та обслуговування економічної системи. Саме тому ефективність функціонування ринкової економіки, насамперед, залежить від комплексності та ефективності її інфраструктури.

Кінцевим продуктом ринкової інфраструктури є посередницька послуга, тобто особливий товар, який існує лише в момент його виробництва. Надаючи різноманітні посередницькі послуги усім учасникам ринкових відносин суб'єкти ринкової інфраструктури виконують низку важливіших функцій, серед яких можна виділити (рис.1.2):

Доведення товару до безпосереднього споживача. Інститути інфраструктури допомагають товару знайти свого споживача. Важливою є організація виробництва продукції, але не менше важливим - забезпечення її реалізації. Спеціалізація на посередницьких операціях дозволяє скоротити час на реалізацію товару, зменшити витрати на обіг, прискорити оборотність фондів підприємства, максимально врахувати запити споживачів.

Забезпечення зворотного зв'язку між виробництвом і споживанням. Ринкова інфраструктура зазнає на собі впливу зі сторони пропозиції товару (його виробників) та зі сторони попиту на товар (споживачів). Аналізуючи процес просування будь-якого товару на ринку, посередник може виявити тенденції, врахування яких дозволить краще орієнтувати виробництво на запити споживачів.

Перерозподіл ресурсів між різноманітними галузями і всередині них. Мінливий курс акцій призводить до переміщення капіталів з однієї галузі в іншу, підтримуючи тим самим визначений рівень пропорційності в розвитку економіки. Ця функція забезпечується через обслуговування ринку цінних паперів та через зміну асортименту на діючих підприємствах або освоєння випуску нової продукції на новостворюваних підприємствах; розвиток певних галузей і виробництв потребує додаткових ресурсів.

Акумуляція тимчасово вільних коштів, регулювання грошового обігу. Банківські установи як елементи ринкової інфраструктури, зайняті кредитним підприємництвом, здійснюють мобілізацію вільних коштів населення і підприємств. В результаті формується ринок грошей, розширюються інвестиційні можливості підприємств, активізується товарообмін. Крім того, через зміну ставки банківського відсотка фінансово-кредитні установи можуть впливати на структуру інвестицій, забезпечуючи їхній перерозподіл між галузями, пришвидшуючи або уповільнюючи темпи економічного росту.

Рис. 1.2. Функції ринкової інфраструктури*

*Джерело: складено автором за [3; 42]

Виходячи з викладеного, можемо стверджувати, що основною функцією ринкової інфраструктури є забезпечення всього економічного процесу в державі. Тому її можна розглядати на мікро-, мезо- та макрорівнях. На кожному з них набір сукупності об'єктів та суб'єктів є різним, наприклад, на першому з них ринкову інфраструктуру можна розглядати як сукупність інженерно-технічних об'єктів, які створюють матеріально-речове підґрунтя для протікання технологічних процесів на певних підприємствах або галузях – енергозабезпечення, водопостачання та водовідведення, теплопостачання, внутрішньозаводський транспорт та ін.; на третьому – сукупність загальних для всього суспільства економічних і соціальних умов, які забезпечують його повноцінне функціонування. Третій рівень інфраструктури є найбільш складним, він об'єднує в собі виробничу інфраструктуру (транспорт, зв'язок, наука, електроенергетика, дорожнє господарство та ін.); соціально-побутову

(житлово-комунальне господарство, соціальне забезпечення населення, освіта, охорона здоров'я тощо); інституціональну (банки, страхові компанії, біржі, фонди та ін.).

Отже, розмаїття усіх складових елементів ринкової інфраструктури дозволяє нам підійти до питання їх класифікації та характеристики. Для простоти сприйняття усіх їх (елементи) можемо поділити на дві великі групи за виконуваними завданнями: загальна та спеціалізована ринкова інфраструктура (рис.1.3). Перша з них поєднує в собі усі безпосередні атрибути ринку (ринки товарів, капіталів, праці, фінансів та ін.); друга – суб'єктно-об'єктна сукупність, яка забезпечує організаційне оформлення ринкових відносин (роздрібна та оптова торгівля, ярмарки, торгові палати, біржі, аукціони тощо).

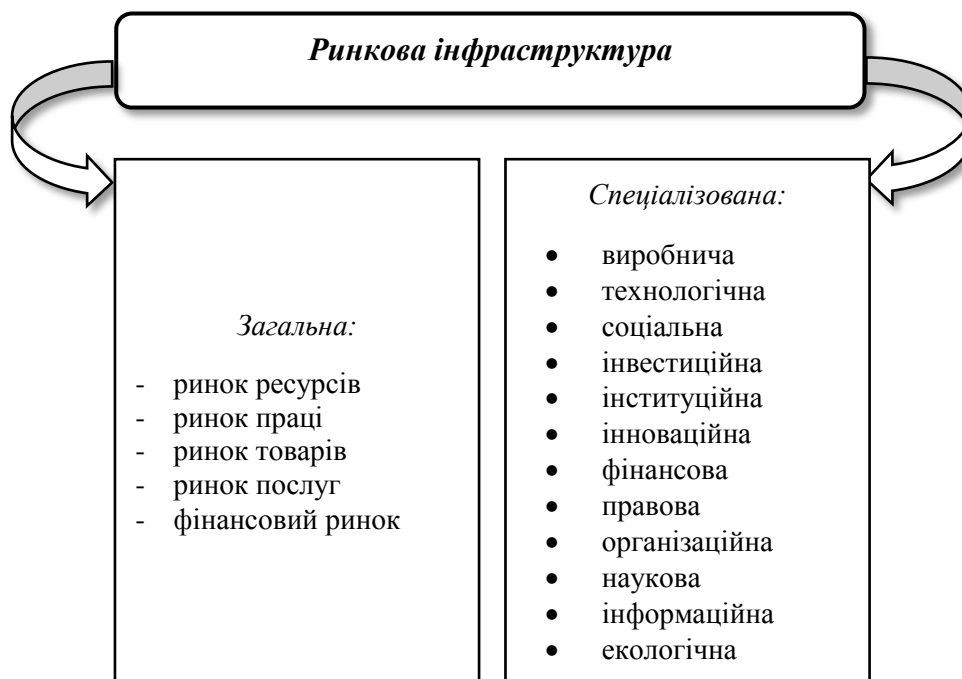

Рис.1.3. Класифікація елементів ринкової інфраструктури за виконуваними завданнями*

*Джерело: складено автором за [3]

Зважаючи на наведені на рис.1.2 функції ринкової інфраструктури, може класифікувати її елементи відповідно до цих функцій (рис.1.4).

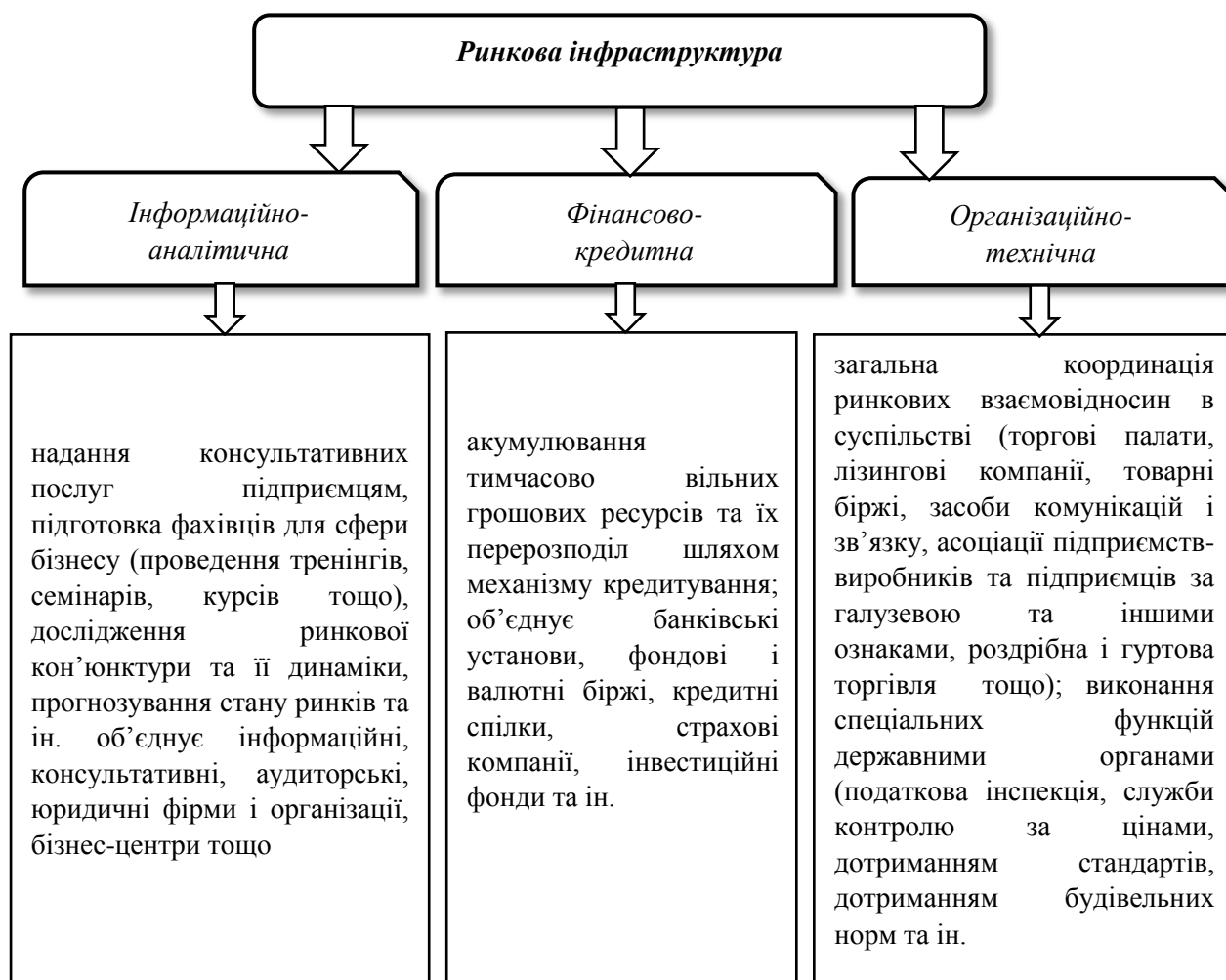

Рис.1.4. Класифікація елементів ринкової інфраструктури

за виконуваними функціями*

*Джерело: складено автором за [3]

Детально ознайомившись із сукупністю усіх елементів ринкової інфраструктури за виконуваними ними завданнями та функціями, можемо виділити основні її характерні ознаки:

- елементи ринкової інфраструктури формують її як сектор економіки загального призначення; вони можуть використовуватись усіма суб'єктами ринкових відносин незалежно від сфери і масштабів діяльності (промислове або сільськогосподарське будівництво, будівництво, транспорт, зв'язок, охорона здоров'я, освіта, культура, соціальне забезпечення, державні інституції та ін.); причому не можуть ефективно функціонувати на ринку як

малі підприємства чи підприємці, так і великі корпорації міжнародного рівня;

- створення об'єктів ринкової інфраструктури вимагає значних стартових інвестицій; капіталомісткість таких об'єктів часто становить левову частку витрат на створення самого підприємства, тому планування їх створення вимагає ретельного аналізу та обґрунтування;
- характерним для об'єктів ринкової інфраструктури є «колективність користування» ними, причому одночасно (шляхопроводи, транспорт, енергоживлення, банківський сектор, державні інституції та ін.);
- так звана «невидимість» ринкової інфраструктури, яка сприймається як фон, обов'язкова необхідність на перший погляд непершочергових об'єктів; така ознака чимраз більше проявляється в сьогоднішній економіці, оскільки ускладнюються комунікації, набуває розмаху цифровізація усіх сфер життя, розвивається логістика та ін.; тим самим ринкова інфраструктура впливає на ефективність виробничих, комерційних та інших процесів у суспільстві, хоча безпосередньої участі у них не бере;
- об'єкти ринкової інфраструктури змінюються відповідно до зміни чергових етапів економічного, соціального, культурного, інформаційного розвитку суспільства; для прикладу, перевезення промислових вантажів і товарів потягами з паровими двигунами здається доісторичним фактом на тлі сучасних надшвидкісних потягів чи літаків.

Отже, ринкова інфраструктура відіграє одну з важливіших ролей в сучасних умовах розвитку економіки, а в умовах воєнних дій в Україні її значення лише посилилось. Вона забезпечує створення конкурентного середовища в економіці та інших сферах життя країни, а за великим рахунком – розвиток національної економіки загалом.

Існуюча практика та набутий досвід функціонування економік розвинутих країн свідчить, що розвиток ринкової інфраструктури повинен йти в ногу із загальним розвитком усіх ключових сфер суспільства – промисловості, транспорту, зв'язку, громадського сектору тощо. Відставання у розвитку

ринкової інфраструктури призводить до гальмування процесу розвитку ринку й соціальної сфери та, як наслідок, спричиняє погіршення якості життя населення, що є вкрай негативним явищем в контексті зростання напруги в суспільстві та інших негативних наслідків.

Держави з розвинутою економікою приділяють значну увагу розвитку ринкової інфраструктури, що позначається на розмірах капіталовкладень у її створення та забезпечення ефективного функціонування. Адже ринкова інфраструктура здатна створити «невідчутні» вигоди для державного, корпоративного та малого і середнього приватного бізнесу, а це сприяє загальному економічному зростанню держави.

За умов вкладення значних інвестицій у створення ринкової інфраструктури, у тому числі за рахунок державних коштів, варто звернути увагу на доцільність або й необхідність державного регулювання розвитку інфраструктури з врахуванням пріоритетів розвитку економіки. Тут необхідні додаткові дослідження залежно від виду об'єктів інфраструктури, їхнього місця розташування (якщо йдеться про матеріально-технічні складові інфраструктури), значення для розвитку галузі, регіону, держави в цілому.

1.2. Стан і проблеми інфраструктурного забезпечення підприємницької діяльності в Україні

Наведені нами вище міркування про склад та класифікацію елементів ринкової інфраструктури за виконуваними нею завданнями та функціями підтверджують тезу про її розмаїття та багатофункціональність. Для кількісної оцінки рівня розвитку ринкової інфраструктури досить часто використовують показники динаміки обсягу послуг, які надаються суб'єктами інфраструктури. Однак, важливо зауважити, що не усі підприємства, установи та організації -

надавачі послуг відносяться до інфраструктури, наприклад, навчальні заклади, які надають освітні послуги, не належать до інфраструктури, а відносяться до окремого виду діяльності – освіти.

Рівень розвитку інфраструктури є однією зі складових індексу глобальної конкурентоспроможності, який ще називають Світовим рейтингом конкурентоспроможності. Цей індекс запропонований Всесвітнім економічним форумом (*World Economic Forum*) і Міжнародним інститутом розвитку менеджменту (*International Institute for Management Development*). Індекс розраховується майже для півтори сотні країн. Дані досліджень згаданих інституцій щорічно оприлюднюються, країнам присвоюються відповідні рейтингові місця конкурентоспроможності.

За даними Світовому рейтингу конкурентоспроможності Україна у 2021 році посіла 54 місце (для довідки: у 2017 році ми були на 60-й позиції у рейтингу). У цьому ж році цифровий рейтинг України відповідає 58-му місцю, а рейтинг кадрового потенціалу піднявся до 42-го місця. Останній означає, «наскільки країни розвиваються, залучають та утримують висококваліфіковані кадри, які забезпечують підприємствам додану вартість» [53].

На рис.1.5 продемонстровані основні сфери, які беруться до уваги при розрахунку рейтингу глобальної конкурентоспроможності країн, та показане місце країни у цих рейтингах. Як бачимо, ефективність інфраструктури належить до одних з ключових показників при оцінці місця країни у світових рейтингах.

Жахливі події 2022 року зробили Україну відомою на увесь світ. Громадяни більшості країн лише тоді дізналися наскільки наша держава сильна, незламна та могутня. Однак, «у 2022 році Україна погіршила свій рейтинг та посіла 57 позицію в загальному рейтингу глобального інноваційного індексу 2022 (набрала 31,0 бали зі 100), а також посіла 34 позицію серед 39 економік Європи» [61].

У 2023 році зріст основних показників України став максимальним серед країн, які беруть участь у дослідженні. Звітні дані за результатами досліджень охоплюють кілька показників, серед яких:

- індекс м'якої сили – 37 місце;
- впізнаваність – 15 місце;
- репутація – 68 місце;
- вплив – 19 місце [53].

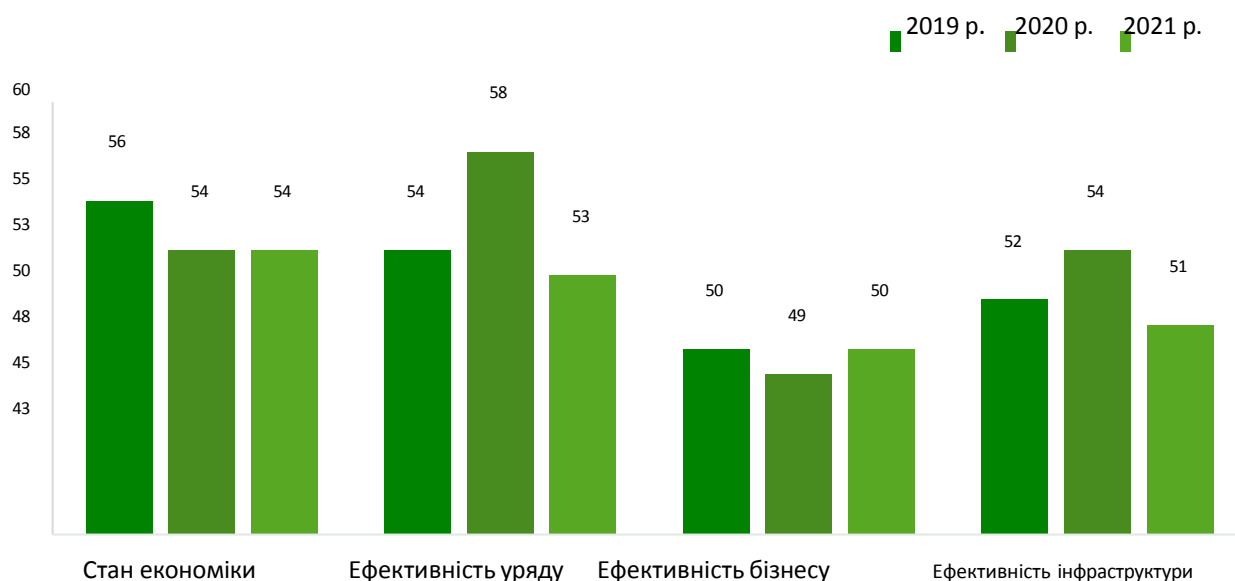

Рис.1.5. Складові рейтингу глобальної конкурентоспроможності України за роками [10]

Серед наведених показників виділяється індекс м'якої сили, який відображає вплив України у світі завдяки ціннісним, культурним чинникам, а не військовій силі та могутності або економічним досягненням.

В результаті проведеного *Brand Finance* дослідження було опитано понад 100 тисяч респондентів. Більшість із них відзначили зміну сприйняття України саме через кровопролитну війну з агресивним сусідом. Війна, нажаль, стала найпоширенішою та найстійкішою асоціацією з Україною. Сьогодні Україна сприймається не як невідома далека країна, а як осередок свободи та героїзму у

центрі Європи. У цьому заслуга нашого стійкого та мужнього народу, Збройних Сил України, волонтерів, органів влади та найвищих посадових осіб у державі.

Якщо звернути увагу на інфраструктурне забезпечення підприємницької діяльності в Україні, то тут ситуація у рейтингах виглядає дещо по іншому. Нажаль, інформація за останні роки відсутня, оскільки сумнозвісні події, які відбуваються у нашій державі, не дозволяють оприлюднювати статистичні дані та відкрито оперувати ними. Тому обмежимося більш віддаленими цифрами за 2019 рік. За розвитком ринкової інфраструктури наша країна займає 65 місце, а за окремими позиціями інфраструктури наша країна у Світових рейтингах конкурентоспроможності займає такі місця:

- якість доріг 129-те;
- якість залізничної інфраструктури 25-те;
- якість інфраструктури портів 97-ме;
- якість інфраструктури повітряного транспорту ..89-те;
- доступність пасажиромісць в авіатранспорті 51-ше;
- якість пропозиції електроенергії 59-те;
- абоненти мобільного зв'язку .....31- ше [61].

Однак, реальність є такою, що станом на кінець літа 2022 року дефіцит торговельної інфраструктури України зріс. Найнижчою від січня місяця 2021 року є інфляція в Україні, а ВВП держави збільшився на 19,5%. Відсоткову ставку в Україні знизили до 20%. Рахунок поточних операцій України в липні 2022 року став дефіцитним, а *S&P* знизило кредитний рейтинг нашої держави до ССС. Міжнародні резерви України найвищі за 11 років, однак Міжнародний валютний фонд погіршив прогноз ВВП на 2023 рік. Операції на ринку України залишаються призупиненими, а українська гривня впала до історичного мінімуму [53].

Для характеристики стану інфраструктурного забезпечення підприємницької діяльності в Україні необхідно вяснити масштаби підприємництва в державі та основні проблеми, які його супроводжують. На

рис.1.6 наведені дані про кількість суб'єктів господарювання в Україні за останні дев'ять років.

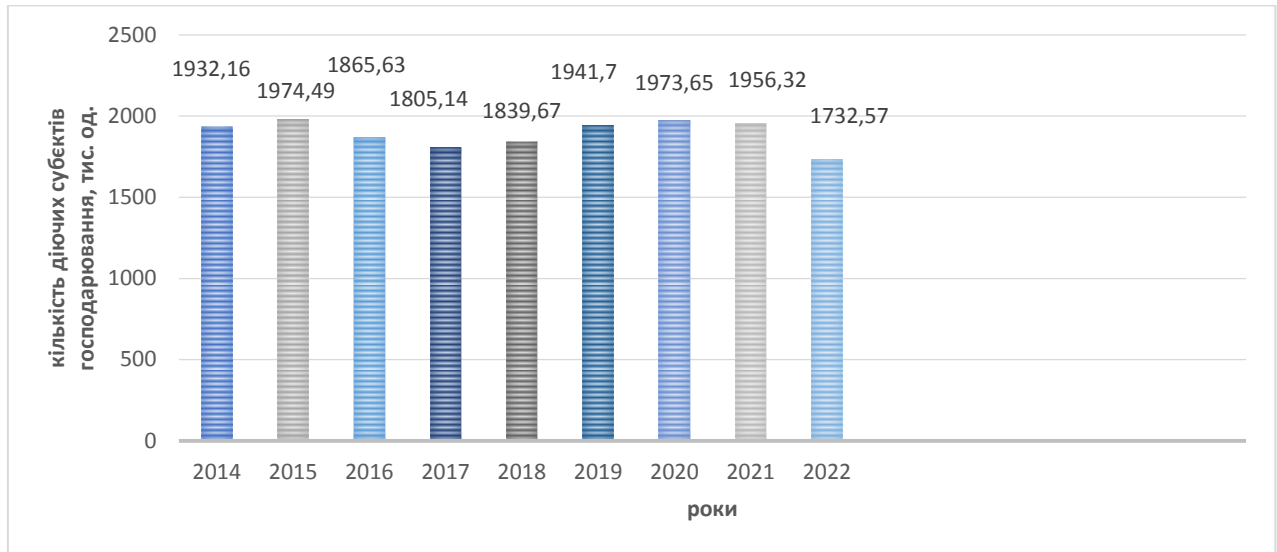

Рис.1.6. Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності в Україні у 2014-2022 рр.*

* Джерело: складено автором за даними [40]

За даними рисунка можемо відзначити, що у 2022 році через відомі обставини кількість суб'єктів господарювання в Україні порівняно з 2014 роком знизилась на 10,3%. На такий стан вплинули тривалі воєнні дії в Україні, які зачепили діяльність не лише тих суб'єктів підприємництва, які знаходились в епіцентрі бойових дій, а й тих, які провадили свою діяльність далеко від них. «Не усі підприємства однаково відреагували на війну в Україні: майже половина підприємств припинили свою діяльність повністю або частково впродовж кількох тижнів, частина – релокувались в інші, більш спокійні регіони держави, а незначна частина – пристосувались до умов функціонування в «гарячій зоні». Загальні прямі втрати підприємницького сектору України у 2022 році склали \$83 млрд» [2].

«Приблизно 10 мільйонів українців, тобто майже 25% населення, залишили свої домівки, причому вісім мільйонів з них виїхали за кордон. Рівень безробіття перевищив 30%, а заробітна плата впала на 58%. Загалом, за оцінками Міністерства економіки України, падіння ВВП у 2022 році становило

30,4%» [5]». Вітчизняні підприємці проявляють неабияку кмітливість та здатність вистояти й втримати свій бізнес у найскладніших ситуаціях. Однак, їх діяльність напряду залежить від функціонування елементів ринкової інфраструктури в умовах війни.

У табл.1.1 наведені дані про зміну частки підприємств України за видами економічної діяльності. Найбільша питома вага у цій сукупності належить оптовій та роздрібній торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 25,7% у 2022 році; промисловості – 13,9%, сільському господарству – 12,6%, операціям з нерухомими майном – 10,1% у цьому ж році. Мізерною є частка підприємств в галузі освіти – 1,0%; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок – 0,8%, тимчасове розміщування й організація харчування – 1,8% у 2022 році.

У загальній кількості підприємств, поділених за видами економічної діяльності, нас в найбільшій мірі цікавлять ті, які виконують інфраструктурні функції в економічній системі держави або регіонів. Тому на рис.1.7 наведена динаміка питомої ваги підприємств ринкової інфраструктури в загальній їх кількості у 2014-2022 роках.

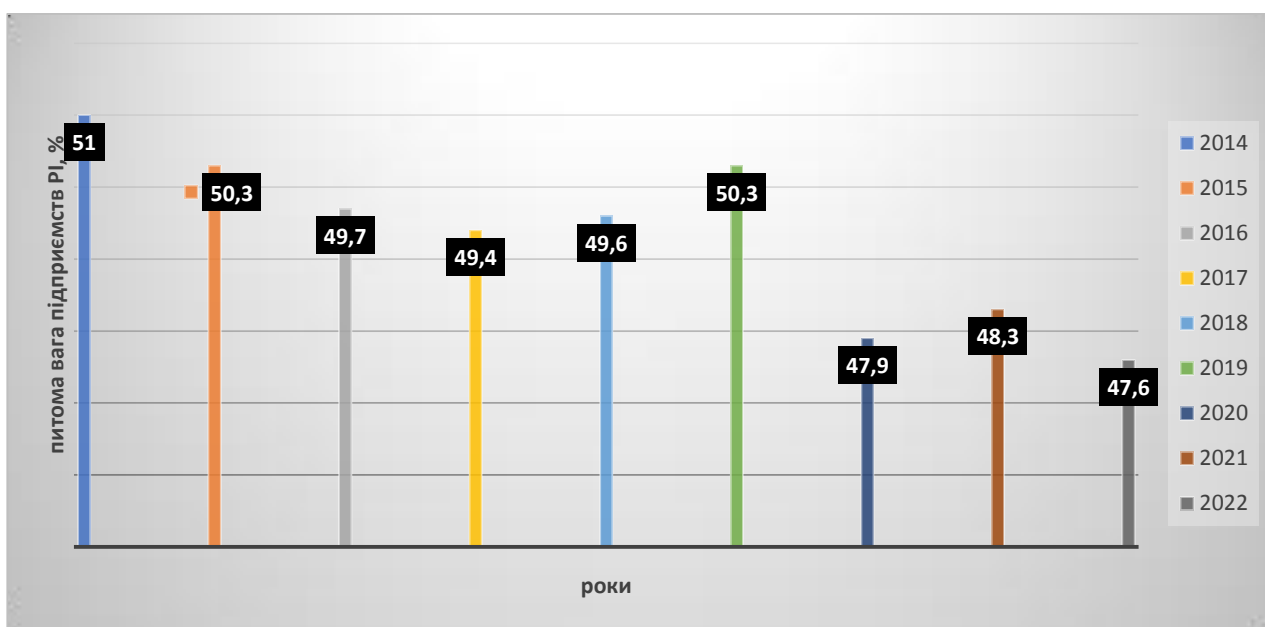

Рис.1.7. Питома вага підприємств ринкової інфраструктури в загальній їх кількості у 2014-2022 рр.*

* Джерело: складено автором за даними [40]

Таблиця 1.1

Питома вага підприємств за видами економічної діяльності
в Україні у 2014-2022 рр., %*

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	13,5	13,6	14,7	14,8	14,2	13,2	13,2	12,9	12,6
Промисловість	12,4	12,4	12,6	12,4	12,5	12,5	12,8	13,2	13,9
Будівництво	8,7	8,5	7,9	8,1	8,3	8,4	8,5	8,5	8,2
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	27,6	27,3	26,8	26,5	26,3	26,6	26,3	26,2	25,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	4,4	4,4	4,5	4,5	4,5	4,6	4,7	4,8	5,0
Тимчасове розміщення й організація харчування	2,3	2,2	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	1,8
Інформація та телекомунікації	3,9	4,0	3,9	4,0	4,1	4,2	4,3	4,4	4,5
Фінансова та страхова діяльність	1,3	1,3	1,3	1,2	1,2	1,1	1,1	1,2	1,3
Операції з нерухомим майном	9,1	9,5	10,1	10,1	10,2	10,2	9,8	9,7	10,1
Професійна, наукова та технічна діяльність	8,8	8,7	8,1	8,1	8,1	8,1	8,0	8,0	7,5
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	4,4	4,6	4,5	4,7	4,8	5,0	2,7	2,8	2,6
Освіта	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,8	0,9	1,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1,2	1,2	1,3	1,3	1,5	1,8	1,9	1,8	1,9
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,6	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,8	0,8	0,8
Надання інших видів послуг	1,2	1,1	1,1	1,0	0,9	0,9	5,9	5,7	5,4

* Джерело: складено автором за даними [40]

Дані рис.1.7 свідчать, що частка підприємств ринкової інфраструктури в Україні сягає половини загальної їх кількості. За аналізований період питома вага таких підприємств знизилась на 3,4 в.п. (51% - 47,6%), причому це падіння простежується за останні три роки. Загалом, динаміка питомої ваги згаданої групи підприємств має коливальний характер, подібне падіння простежувалось у 2016-2018 роках. На відміну від 2020-2022 років, коли скоротилась загальна

кількість підприємств інфраструктури через воєнні дії в державі, в попередній стадії «просідання» цього показника дались ознаки загальні кризові явища в економіці не лише України, а й світу.

Стан ринкової інфраструктури в Україні продовжує погіршуватись через її руйнування ворогом, який насамперед зацікавлений у знищенні критичної інфраструктури. «Критична інфраструктура – сукупність об'єктів критичної інфраструктури; об'єкти критичної інфраструктури – об'єкти інфраструктури, системи, їх частини та їх сукупність, які є важливими для економіки, національної безпеки та оборони, порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам» [41]. Отже, до об'єктів критичної інфраструктури відносяться «підприємства та установи таких галузей, як енергетика, хімічна промисловість, транспорт, банки та фінанси, інформаційні технології та телекомунікації (електронні комунікації), продовольство, охорона здоров'я, комунальне господарство, що є стратегічно важливими для функціонування економіки і безпеки держави, суспільства та населення, виведення з ладу або руйнування яких може мати вплив на національну безпеку і оборону, природне середовище, призвести до значних матеріальних та фінансових збитків, людських жертв» [36].

За умов ведення воєнних дій в Україні на перший план відносно впливу на підприємницьку діяльність виходять матеріально-речові складові, руйнування або пошкодження яких наносить неабияких економічних втрат підприємницькому сектору. До таких складових належать дороги, склади, лінії електропередач і трансформаторні підстанції, транспорт та ін. Така ситуація призвела до порушення або й припинення логістичних потоків підприємств-виробників, унеможливило надання цілого спектру послуг тощо. Усе це вкрай негативно позначилось і на споживачах, які недоотримали життєво необхідні товари починаючи від продуктів харчування і завершуючи засобами догляду за дітьми. У цьому криється причина того, що частина суб'єктів підприємництва на початку війни суттєво скоротили обсяги виробництва і продажу або ж припинили свою діяльність.

Значних збитків та потрясінь зазнала сфера логістики в Україні, яка є частиною ринкової інфраструктури. Окремі великі території держави опинились практично відрізаними від сполучення, тому втрати логістичного ринку виявились досить суттєвими. «Налагоджені впродовж тривалого часу ланцюги поставок перестали працювати. На руйнування логістики країни вплинуло закриття портів, припинення авіасполучення, знищення залізничних колій та об'єктів залізничної інфраструктури у західних областях України. Проте, слід віддати належне оперативності виконання ремонтних робіт та частковому відновленню сполучення» [8]. Також, автомобільні перевезення супроводжуються значними ризиками. Це зумовило швидку переорієнтацію компаній з налагодженою логістикою на нові логістичні канали. Логістика завжди була критично важливою для економіки і як складова великого інфраструктурного комплексу країни завжди «працювала» ефективно. Про це свідчать дані табл. 1.2, яка демонструє дані про вантажообіг в Україні за усіма видами транспорту.

Таблиця 1.2

Вантажообіг в Україні за видами транспорту за 2018-2022 рр.*

Транспорт, млн.ткм	2019		2020		2021		2022	
	Абсол.	% до попер року	Абсол.	% до попер року	Абсол.	% до попер року	Абсол.	% до попер року
Залізничний	26256,8	102,8	21032	80,1	20880,3	99,8	22654,3	108,5
Автомобільний	3045,1	110,4	3132,7	102,9	2697,7	86,3	3060,1	113,6
Водний	189,4	77,9	179,7	94,8	203,0	113,0	146,4	72,1
Трубопровідний	8092,3	124,5	3638,8	45,0	5023,5	138,1	3553,2	70,7
Авіаційний	23,6	96,7	12,6	53,2	23,7	188,7	39,9	168,3

* Джерело: складено автором за даними [40]

Дані в таблиці наведені станом на січень місяць кожного року, у тому числі 2022, тому через закриття інформації оновити їх неможливо. Хоча,

життєва практика показує, що логістика, навіть в умовах воєнних дій, ефективно працює і є критично важливою не лише для сфери бізнесу, а й для громадян.

Аналіз показує, що в Україні найслабше функціонує водний транспорт, показники росту вантажообігу якого коливаються впродовж останніх чотирьох років. Це пояснюється блокуванням росією українських портів на Чорному морі ще до повномасштабного вторгнення та, взагалі, недостатньо розвиненою інфраструктурою портів. Негативно впливає на показники функціонування водного транспорту в Україні слабкий розвиток річкового транспорту. Автомобільний транспорт з невеликими відхиленнями демонструє стабільний приріст вантажообігу впродовж аналізованого періоду. Наглядним є стрибок у 2020-2021 роках в авіаперевезеннях, що пояснюється поживленням авіасполучення після «ковідних» обмежень. Однак, з кінця лютого місяця 2022 року усе різко змінилось через закриття аеропортів у нашій державі.

До критичної належить енергетична інфраструктура. Вона зазнає чи найбільших руйнувань під час війни. Нажаль, це може тривати й надалі. Однак, на державному та регіональному рівнях за сприяння міжнародних партнерів, волонтерів, підприємців, самих громадян є максимальне сприяння швидкому відновленню електро- і теплопостачання. «Малий і середній бізнес досить швидко адаптувався до відключень електроенергії та самостійно забезпечив себе генераторами для автономного електропостачання, збереження звиклого режиму роботи підприємств та чисельності працівників... Звичайно, це потягнуло за собою зростання витрат, але зберегло ринкові ніші, працівників, дозволило не втратити фінансову спроможність до подальшого розвитку» [2].

Загалом, енергетична інфраструктура України є досить розвиненою. Країна входить до п'ятірки європейських країн за виробництвом електроенергії. У загальній сукупності її виробництва частка окремих галузей енергетики наведена на рис.1.8. Дані статистики за цими показниками не оновлюються, тому обмежимося 2019 роком.

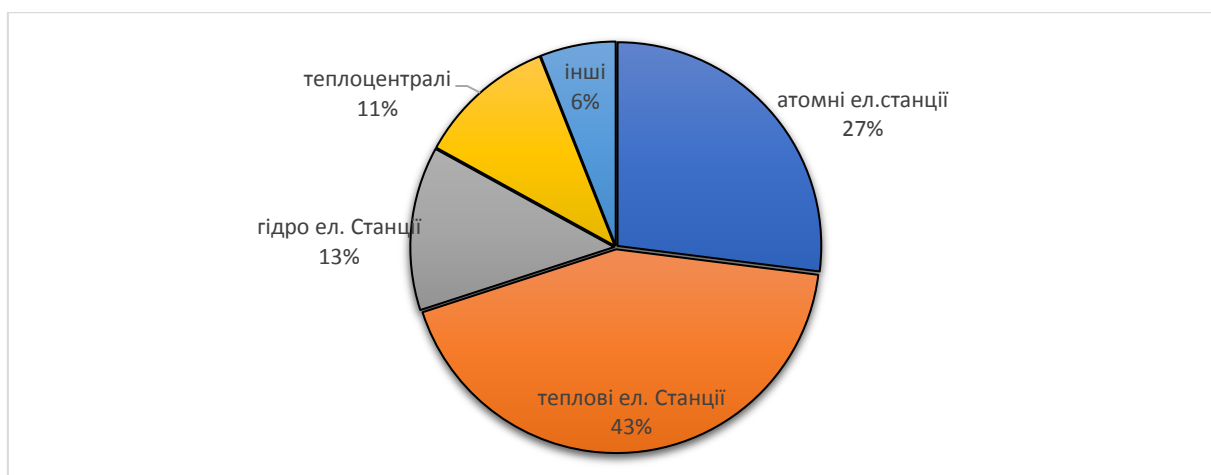

Рис.1.8. Електричні потужності енергосистеми України на кінець 2019 року*

* Джерело: складено автором за даними [40]

На розвиток підприємницького сектору України мають значний вплив такі елементи інфраструктури, як надання адміністративних послуг, соціальне забезпечення населення, освіта й охорона здоров'я. Їх роль у період війна суттєво зросла з огляду на переміщення бізнесу та населення з районів активних бойових дій у більш спокійні регіони. Тому активізувались центри надання адмінпослуг, центри зайнятості, органи соцзабезпечення та ін. Це дозволяє підприємницьким структурам лише частково втратити свої потужності або й відновити їх повністю у нових локаціях.

«Елементи інституційної інфраструктури, зокрема органи центральної виконавчої влади, комерційні банки, страхові компанії, фонди та ін. сконцентрували увагу на підтримці підприємництва шляхом запровадження різноманітних програм» [2], зокрема за рахунок грантового фінансування бізнесу, надання йому доступних кредитів та ін.

Висновки до розділу 1

У розділі 1 кваліфікаційної роботи досліджені питання сутності, елементного складу, стану та проблем розвитку ринкової інфраструктури в Україні. Ринкова інфраструктура, яка за своїм змістовим наповненням пройшла

тривалий еволюційний шлях, є масштабною та відкритою сферою діяльності, яка забезпечує ефективність функціонування всієї економічної системи, створює матеріально-технічну, організаційну, фінансово-економічну базу для її подальшого розвитку.

Нами виділені основні підходи до трактування сутності ринкової інфраструктури, її концепції. Ринкову інфраструктуру можна розглядати як сукупність особливих інститутів, що виконують функції надання спеціалізованих послуг суб'єктам господарювання, сприяють ефективному їх функціонуванню. Наведені підходи до класифікації інфраструктури за її рівнями (мікро-, мезо- та макрорівні), виконуваними функціями та елементами.

Наголошено на ролі ринкової інфраструктури в сучасних умовах розвитку економіки, особливо в умовах воєнних дій в Україні. Акцентовано на місці України у Світовому рейтингу конкурентоспроможності, визначеного за відповідним індексом. Одним із складових вимірників цього індексу є рівень розвитку інфраструктури в державі. У 2022 році Україна посіла 57 позицію в згаданому рейтингу, а за розвитком ринкової інфраструктури – 65 місце; за окремими її позиціями наша країна у цих рейтингах на 129 місці за якістю доріг, проте на 25-му – за якістю залізничної інфраструктури та 31-му – за якістю мобільного зв'язку.

В процесі дослідження виявлено, що у загальній кількості підприємств в Україні близько половини – це підприємства ринкової інфраструктури. Проаналізована динаміка цієї частки впродовж останніх років за окремими елементами інфраструктури.

Від початку повномасштабних воєнних дій в Україні роль ринкової інфраструктури лише зросла, попри те, що в усіх регіонах держави її об'єкти вже зруйновані та продовжують руйнуватись ворогом, який зацікавлений у знищенні, насамперед, критичної інфраструктури.

Ми вияснили, що за умов ведення воєнних дій в Україні на перший план відносно впливу на підприємницьку діяльність виходять матеріально-речові складові, ліквідація яких, попри припинення діяльності багатьма сотнями

підприємств, призводить до порушення або й припинення логістичних потоків підприємств-виробників, унеможливило надання цілого спектру послуг тощо. Значних збитків зазнала сфера логістики в Україні як частина ринкової інфраструктури, хоча, життєва практика показує, що логістика, навіть в умовах воєнних дій, ефективно працює і є критично важливою не лише для сфери бізнесу, а й для громадян.

До критичної належить енергетична інфраструктура. Енергетична інфраструктура України є досить розвиненою, країна входить до п'ятірки європейських країн за виробництвом електроенергії. Сьогодні вона зазнає чи найбільших руйнувань, які, нажаль, можуть тривати й надалі.

На розвиток підприємницького сектору України мають значний вплив такі елементи інфраструктури, як надання адміністративних послуг, соціальне забезпечення населення, освіта й охорона здоров'я. Елементи інституційної інфраструктури (органи центральної виконавчої влади, комерційні банки, страхові компанії, фонди) підтримують підприємництво шляхом запровадження різноманітних програм, у тому числі шляхом залучення грантів, надання доступних кредитів тощо.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ПП «УКРІНЖЕНЕРМЕРЕЖ» ТА ЕЛЕМЕНТІВ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства

Приватне підприємство «Укрінженермереж» (коротка назва: ПП «УІМ») засноване 28.02.2006 року. Підприємство зареєстроване за адресою: Україна, 46020, Тернопільська область, м.Тернопіль, вул. М.Вербицького, буд 22, приміщення 277. Директором підприємства є Шуфлат Андрій Романович. Код ЄДРПОУ: 34041689. Підприємство діє на підставі установчих документів, затверджених засновниками (учасниками).

На початку своєї діяльності підприємство розвивалось у напрямку виконання внутрішніх електромонтажних робіт. Проте, із загостренням конкуренції на ринку, в умовах надання клієнтами переваги неліцензованим фізичним особам для виконання електромонтажних робіт, керівництвом підприємства було прийняте рішення щодо розширення своєї присутності на ринку та використання можливостей розвитку. Було взято курс на розвиток підприємства у напрямку будівельно-монтажних та пусконаладжувальних робіт з будівництва та реконструкції електропостачання.

Таким чином, станом на сьогодні можна виділити такі види діяльності ПП «Укрінженермереж».

Основна діяльність: 43.21 Електромонтажні роботи

Додаткові види діяльності:

- 43.22 Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування
- 46.19 Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту
- 77.39 Надання в оренду інших машин, устаткування та товарів
- 46.69 Оптова торгівля іншими машинами й устаткуванням

- 49.41 Вантажний автомобільний транспорт
- 74.90 Інша професійна, наукова та технічна діяльність
- 77.11 Надання в оренду автомобілів і легкових автотранспортних засобів
- 42.22 Будівництво споруд електропостачання та телекомунікацій

Умовно діяльність підприємства можна розділити на два основні напрямки:

1. Будівництво розподільних ліній для подачі електроенергії, а також ліній телекомунікацій та будівництво будівель і споруд, що є невід'ємною частиною таких систем. Сюди відносяться роботи з реконструкції ПЛ 0,4 кВт та 10 кВт; технічне переоснащення ПЛ 0,4 кВт та 10 кВт; капітальний ремонт електричних мереж ПЛ 0,4 кВт.

2. Будівельно-монтажні та налагоджувальні роботи в системі розподілу електричної енергії для приєднання новозбудованих, реконструйованих чи модернізованих електроустановок замовників до електричних мереж, а також електромонтажні роботи з виносу ліній електропередач, перенесення КТП, електрифікація кварталів житлової забудови.

ПП «Укрінженермереж» має ліцензію на господарську діяльність з будівництва об'єктів IV і V категорій складності (монтаж зовнішніх і внутрішніх інженерних мереж, систем, приладів і засобів вимірювання) та дозвіл на виконання робіт та експлуатацію обладнання підвищеної небезпеки.

Для виконання зазначених робіт ПП «Укрінженермереж» має достатньо виробничих потужностей, постійно їх модернізує, залучає нові активи та збільшує кількість спеціалізованої техніки. Середньооблікова чисельність працівників підприємства, у тому числі адміністративний персонал, становить 80 осіб; підприємство володіє 35 одиницями автотранспортних засобів та спеціалізованої техніки. Підприємство з кожним роком збільшує штат працівників, нарощує власні основні засоби.

Структура продажів підприємством товарів (послуг) характеризується таким чином:

- виконання будівельно-монтажних і налагоджувальних робіт для приєднання до електричних мереж;
- будівництво та реконструкція повітряних ліній 0,4-10 кВт;
- будівництво та реконструкція кабельних ліній 10 кВт;
- будівництво та реконструкція трансформаторних підстанцій.

За умов досить жорсткої конкуренції на ринку для формування загальної картини середовища функціонування досліджуваного підприємства, доцільно виділити основних його конкурентів на регіональному та загальнодержавному рівнях (табл. 2.1 і табл. 2.2).

Таблиця 2.1

Місце досліджуваного підприємства серед конкурентів
на регіональному ринку*

№ зп	Назва підприємства	Вид діяльності	Адреса	Чисельність працівників, чол.
1.	ПП «Укрінженермереж»	Установлення інженерного устаткування будівель та споруд	м. Тернопіль, вул. Вербицького, 22, прим. 277	73
2.	ПП «Горинь-Тернопіль»	Водопровідні, каналізаційні та протипожежні роботи	м. Тернопіль, вул. Тролейбусна, 11	16
3.	ПП «Інтермсервіс»	Водопровідні, каналізаційні та протипожежні роботи	м. Тернопіль, вул. Вербицького, 4/134	Інформація відсутня
4.	ПМП В.І.Д.	Установлення інженерного устаткування будівель та споруд	м. Тернопіль, вул. Юності, 7	1
5.	ТОВ «Тернопласт»	Газопровідні роботи	м. Тернопіль, просп. Степана Бандери, 33	18
6.	ТОВ «КАЛОР РЕЙ»	Водопровідні, каналізаційні та протипожежні роботи	м. Тернопіль, вул. Чубинського, 2 кв. 39	4
7.	ПП «Західенергомонтаж»	Установлення інженерного устаткування будівель та споруд	м. Тернопіль, вул. Бродівська, 59А	42
8.	ПП «АЛЕКС - ЕКО»	Будівництво місцевих трубопроводів, ліній зв'язку та енергопостачання	м. Тернопіль, вул. Карпенка, 13/43	1

Продовження табл. 2.1				
9.	ПП «Тепло сервіс якість»	Водопровідні, каналізаційні та протипожежні роботи	м. Тернопіль, вул. Карпенка, 4А/7	18
10.	ПП «Тернопіль тепло-комфорт»	Водопровідні, каналізаційні та протипожежні роботи	м. Тернопіль, вул. Миру, 2А	32

*Джерело: складено автором за даними [1]

Таблиця 2.2

Основні конкуренти ПП «Укрінженермереж» на загальнодержавному ринку*

№ зп	Конкуренти
1.	ПП «Промелектромонтаж»
2.	ТОВ «Електро-Закарпаття»
3.	ТОВ «Електро-Буд»
4.	ТОВ «Світлоцентр»
5.	ПП «Західноукраїнська компанія інженерних мереж»
6.	ТОВ «Буд енерго сервіс»
7.	ДП «Вінницька механізована колона» ПАТ «Київсільенерго»
8.	ФОП Волощук М.К.
9.	ПП «Вектор - А»
10.	ФОП Костко Т.І.
11.	ТОВ «СМЕК»
12.	ПП «ЛЕС»
13.	ПМП «Сковод»
14.	ТОВ «Науково-промислова компанія «Східноєвропейський енергетичний союз»
15.	КП «Трест-Національний»
16.	ПП «Емако»
17.	ТОВ «Промавтоматика Вінниця»
18.	ТОВ «Науково-виробниче підприємство «Теплокомуненерго»
19.	ПП «Західенергомонтаж»
20.	ТОВ «Електрик Груп»
21.	ТОВ «Енергодосвід»
22.	ПП «ЕСМ-монтаж»
23.	ПАТ «Хмельницькобленерго»
24.	ТОВ «НД ВП «Електромонтаж Груп»
25.	ПП «Алькор-ПЛЮС»

*Джерело: складено автором за даними [62]

За наведеними даними можемо зробити висновок, що на місцевому ринку ПП «Укрінженермереж» є лідером за масштабами діяльності, чисельністю зайнятих працівників та обсягом виконуваних робіт. Лише досить відносно можна віднести до реальних конкурентів такі підприємства, як ПП «Західенергомонтаж», ПП «Тепло сервіс якість», ПП «Тернопіль тепло-

комфорт». Для аналітики конкурентного середовища на загальнодержавному рівні відсутні дані щодо обсягів надання основними виробниками відповідних послуг. Тому обмежимося доступними даними щодо кількості та обсягів виконаних ПП «Укрінженермереж» робіт за укладеними контрактами у 2019-2023 роках (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Кількість та суми укладених контрактів
ПП «Укрінженермереж» за 2019-2023 рр.*

Роки	Кількість контрактів	Суми укладених контрактів, грн.
2019	8	8686900
		84399400
		1626583
		317840
		48625517
		Разом: 143 656 240
2020	4	74099000
		27913
		48830000
		4780000
		Разом: 127 736 913
2021	2	68779790
		50447500
		Разом: 119 227 290
2022	6	92729000
		9837753
		629116
		Разом: 103 195 869
2023 (10 місяців)	12	105899760
		268376
		7960100
		6198389
		Разом: 120 326 625

*Джерело: складено автором за даними [63]

Суми укладених контрактів на обсяги наданих послуг та виконаних підприємством робіт дещо знизились у 2020-2021 роках через ситуацією з пандемічними обмеженнями та зниженням бізнесової активності в країні, а у 2022 році таке зниження пояснюється сумнозвісними воєнними подіями та частковою «розгубленістю» бізнесу в перші тижні (можливо місяці) з початку

війни. Однак, вже за 10 місяців 2023 року підприємство майже вийшло на річні суми контрактів у 2020 році.

Динаміку суми укладених контрактів можна прослідкувати за даними рис.2.1.

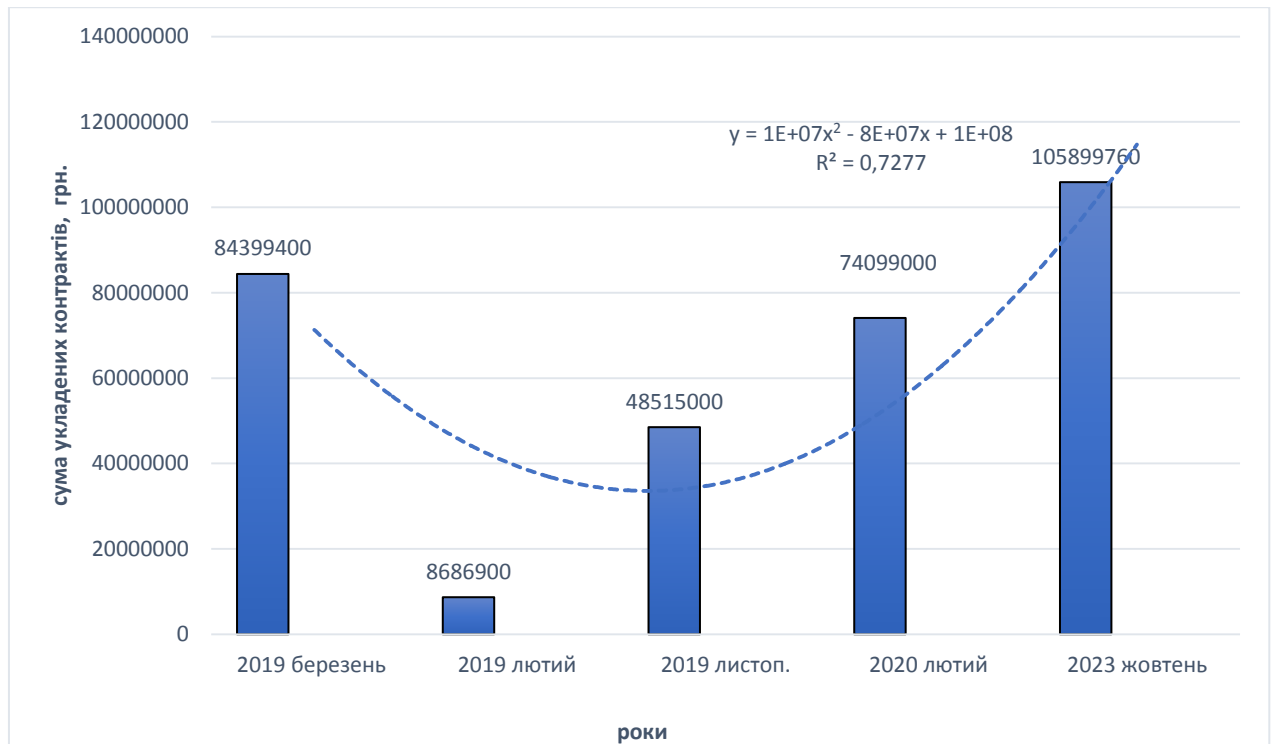

Рис. 2.1. Динаміка суми укладених контрактів за 2019-2023 рр.*

*Джерело: складено автором за даними [1]

Лінія тренду описується з використанням поліноміальної моделі другого ступеня з достатньою якістю $R^2 = 0,7531$:

$$y = 3E+07x^2 - E+08x + 2E+08, \quad (2.1)$$

де x – роки.

Значення коефіцієнта детермінації $R^2 (\geq 0,7)$ вказують на те, що дана модель може бути прийнятною для аналізу обсягів укладених контрактів у грошовому виразі та може слугувати інструментом аналізу обсягів укладених підприємством контрактів у певному календарному періоді.

ПП «Укрінженермереж» приймає активну участь у тендерних закупівлях, залучаючи до свого кола чимраз більшу кількість замовників. Можемо

провести короткий аналіз закупівельної діяльності підприємства за період 2019-2020 років (за які є відомими публічні дані). Так, у 2020 році підприємство взяло участь у конкурсному розгляді 57 пропозицій на суму 751 млн. грн., за якими було укладено 5 контрактів на суму 216 млн. грн. Це дуже позитивний і вагомий показник, за яким стоїть тривалий термін функціонування підприємства на ринку (більше 17 років), його висока репутація як відповідального, ефективного виконавця замовлених робіт.

Детальніше інформація про конкурентні та неконкурентні закупівлі ПП «Укрінженермереж» у 2019-2020 роках наведена на рис. 2.2 і рис. 2.3.

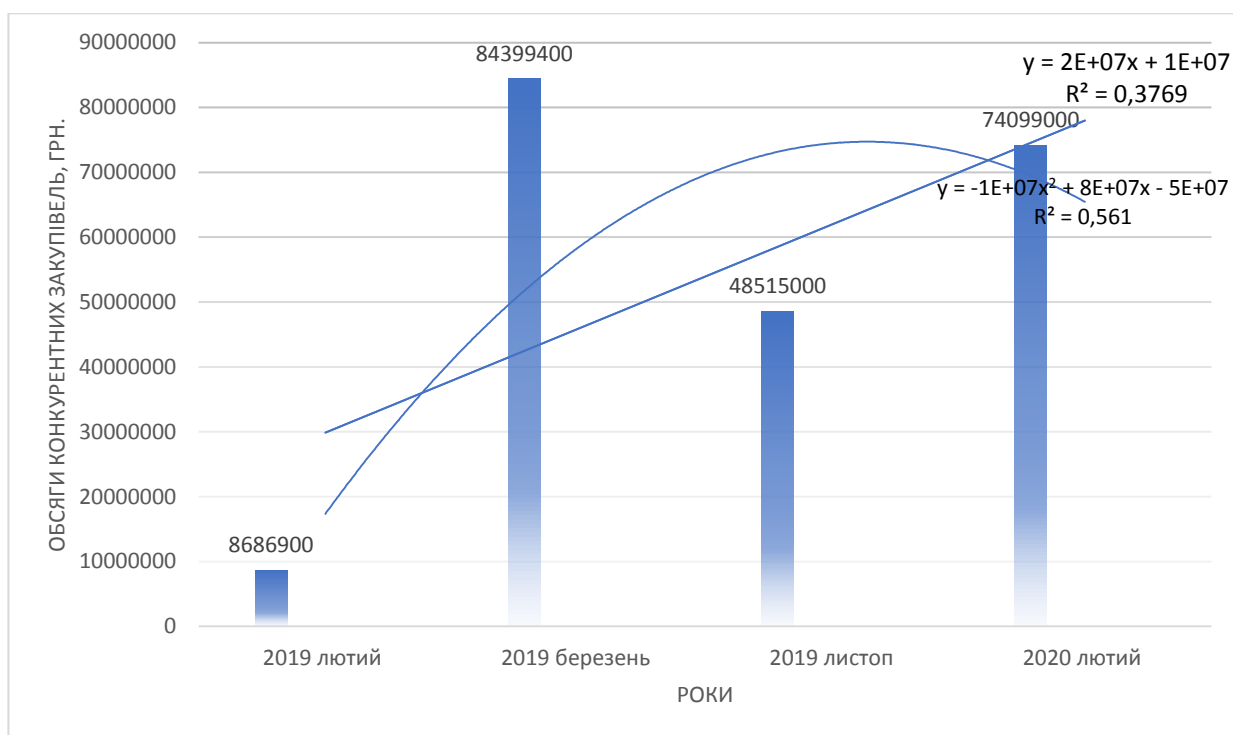

Рис. 2.2. Конкурентні закупівлі ПП «Укрінженермереж» у 2019-2020 роках*

*Джерело: складено автором за даними [62]

Лінія тренду на рисунку описується з використанням поліноміальної моделі другого ступеня з низькою якістю $R^2 = 0,561$:

$$y = -1E+07x^2 + 8E+07x - 5E+07 \quad (2.2)$$

$$R^2 = 0,561,$$

де x – роки.

Низьке значення коефіцієнта детермінації $R^2 (\leq 0,7)$ вказують на те, що дану модель недоцільно використовувати для обсягів закупівель у грошовому виразі. Тому скористаємось лінійною залежністю:

$$y = 2E+07x + 1E+07 \quad (2.3)$$

$$R^2 = 0,3769,$$

де x – роки.

Ця залежність достатньо наглядно демонструє лінію тренду в закупівлях за останні роки, нівелюючи «випадання» із загального тренду показника за березень місяць 2019 року. Така модель може використовуватись для аналізу тенденцій зміни закупівельної діяльності досліджуваного підприємства.

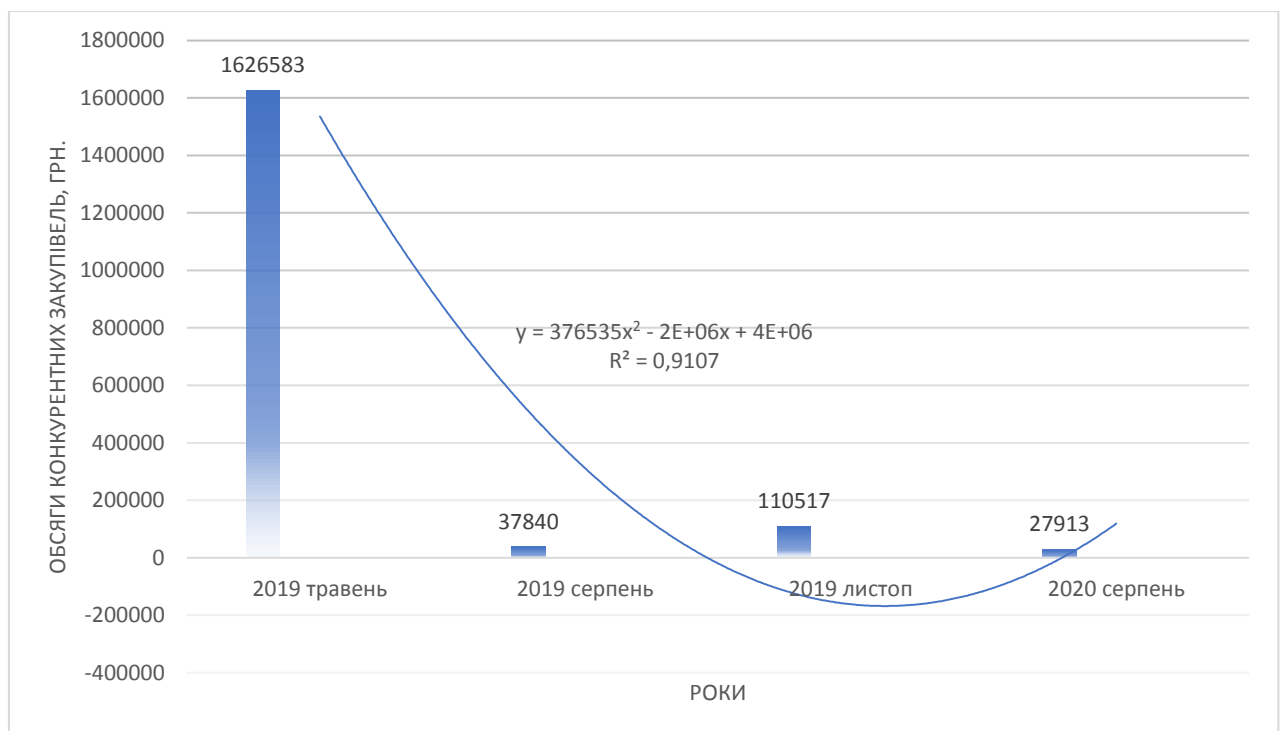

Рис. 2.3. Неконкурентні закупівлі ПП «Укрінженермереж» у 2019-2020 рока*

*Джерело: складено автором за даними [62]

Лінію тренду для характеристики неконкурентних закупівель ПП «Укрінженермереж» (рис.2.3) можемо представити у вигляді підприємства

використанням згаданої вище поліноміальної моделі другого ступеня з дуже високою якістю $R^2 = 0,9107$:

$$y = 376535x^2 - 2E+06x + 4E+06 \quad (2.4)$$

$$R^2 = 0,9107,$$

де x – роки.

Висока якість відображення залежності (коефіцієнт детермінації) між аналізованими показниками дозволяє використовувати її для аналізу неконкурентних закупівель досліджуваного підприємства.

ПП «Укрінженермереж» бере участь не лише у регіональних закупівлях, але й загальнодержавних через систему *Prozorro*. Остання така участь в закупівлях стосувалась «Великого будівництва», а якщо конкретно – будівництва захисту великих електропідстанцій від ракетних обстрілів і дронів, а також самих електропідстанцій. Усім учасникам таких торгів довелось за власні кошти проводити усі роботи, а згодом отримувати бюджетні виплати відповідно до сформованого системою «*Spending*». «Вперше в Україні пораховано доходи будівельних компаній, отримані від держави з початку 2022 року. Станом на момент вибірки 26 липня, у системі «*Spending*» містяться дані про виплати на 55,50 млрд. грн. для 155 компаній» [35].

Аналітики дослідили дані *Prozorro* щодо будівельних підрядів у 2022-2023 роках за кодами CPV 45000000-7 «Будівельні роботи та поточний ремонт» (будівництво, реконструкцію та ремонт) та 63710000-9 «Послуги з обслуговування наземних видів транспорту». За цими кодами замовляють послуги з утримання доріг. У вибірку ввійшли 175 великих і середніх компаній із загальною сумою підрядів більше 200 млн. грн. за зазначений період. Про ці компанії отримані дані про казначейські виплати з системи «*Spending*» за допомоги спеціального інструментарію. У цій системі не публікуються дані щодо виплат військовим замовникам, тобто за підрядами Міністерство оборони України.

У табл. 2.4 наведені дані про рейтинг у тендерах та бюджетних виплатах найбільших компаній, задіяних у реалізації державних замовлень.

Таблиця 2.4

Інформація про тендерний рейтинг та рейтинг бюджетних виплат
станом на липень 2023 року*

№ у тендерному рейтингу	Підрядник, № у рейтингу виплат	Сума угод, грн.	Сума транзакцій, грн.
48	6. ТОВ «Будінвест Інжиніринг»	806 704 048	1 851 100 077
30	24. ТОВ «Енергетично-дорожнє будівництво»	1 445 793 427	489 282 986
56	27. ТОВ «УТБ-Інжиніринг»	679 726 558	439 520 893
90	39. КП «Міськелектротранссервіс» (Харків)	399 927 286	330 971 993
104	60. ТОВ «НВП «Гарант-Енерго»	330 329 715	169 429 060
82	62. ПП «Спецбудмонтаж-21»	434 907 456	162 270 661
44	71. ТОВ «Сучасна транспортна інфраструктура»	848 312 237	123 886 207
50	85. ТОВ «Укрбуд-Проект-Реконструкція»	738 603 298	76 614 479
110	93. ТОВ «Проматом»	312 088 844	56 857 282
80	94. ТОВ «УК «Комфорт-Буд»	439 106 553	54 448 971
163	95. ТОВ «КДС Технік»	214 896 210	50 305 098
168	97. ТОВ «Енергозберігаючі технології»	206 733 710	47 182 795
49	107. ТОВ «Промін Буд Сервіс»	751 882 867	24 121 110
69	108. ТОВ «Енерджигруп»	519 224 532	23 303 669
75	117. ПП «Львівелектросервіс»	483 823 554	11 354 762
166	119. ТОВ «Максимус Констракшн»	208 466 513	9 048 364
66	123. ТОВ «Атоммонтажсервіс»	530 450 918	7 773 146
63	124. ТОВ «Новітні енергетичні програми»	598 072 734	5 512 145
72	126. ПрАТ «Укргідропроєкт»	511 131 413	2 689 767
124	128. ПП «Західенергомонтаж»	292 838 913	1 646 407
131	130. ТОВ «Енергоресурс-Монтаж»	284 756 592	1 537 289
113	132. ТОВ «КМК Електро»	310 612 771	1 381 568
47	133. ПП «Альфа Енерго Груп»	810 834 746	1 317 254
58	135. ТОВ КНМП «Електропівденмонтаж»	654 152 920	1 034 301
115	136. КВП МУ-13 «Електропівденьзахідмонтаж»	309 153 810	809 495
83	137. ТОВ «Київська енергетична будівельна компанія»	432 653 343	690 862
138	138. ТОВ «Інженерно-проектно-виробнича компанія «Спецзахист»	269 925 144	688 075
129	139. ТОВ «Виробниче підприємство «Електросервіс»	285 936 232	552 037
91	140. ТОВ «Західелектромонтаж»	398 195 013	549 481
42	142. ТОВ «Електросвіт»	893 711 059	491 486
106	143. ТОВ «Буд Енерго Сервіс»	315 104 053	389 747

Продовження табл. 2.4				
95	144.	ТОВ «Електрополос-ІФ»	362 900 374	385 300
2	145.	Консорціум «НВО «Укргідроенергобуд»	37 229 229 975	237 353
140	147.	ТОВ «Юва Енерджі»	261 981 860	116 371
170	149.	ПП «Укрінженермереж»	204 118 270	64 495
121	150.	ТОВ «Південна енергетична компанія»	299 796 529	44 276
88	154.	ПрАТ «Електро»	416 231 776	5 360
45		ТОВ «Енергопромбуд»	846 006 507	0
79		ТОВ «ТЕС-Інжиніринг»	458 563 815	0

*Джерело: складено автором за даними [35]

У цьому рейтингу ПП «Укрінженермереж» на 170 тендерному рейтинговому місці та 149 місці за рейтингом виплат. Загалом, очевидним є превалювання у рейтингах «дорожніх підрядників над компаніями, яким держава замовляє відбудову пошкоджених цивільних об'єктів. Фірма «Будінвест-інжиніринг» утримується у першій десятці, дякуючи минулорічному успіху. За перші півроку вторгнення вона отримала майже весь свій дохід» [ніколо]. Не зважаючи на це, великим успіхом досліджуваного нами підприємства є потрапляння у тендерні рейтингові переліки на виконання таких замовлень, оскільки конкуренція на ринку оцінюється функціонуванням більше півтисячі підприємств з аналогічним або подібним профілем надаваних послуг, що характеризує ринок таких послуг як висококонкурентний.

2.2. Аналітична оцінка ресурсного забезпечення та основних показників діяльності ПП «Укрінженермереж»

Будь-який суб'єкт підприємницької діяльності для здійснення своєї статутної діяльності повинен володіти та ефективно використовувати наявні трудові, матеріально-технічні та нематеріальні ресурси. Ресурсне забезпечення функціонування ПП «Укрінженермереж» розпочнемо з вивчення чисельності та складу персоналу підприємства (Додаток А).

Станом на 01.09.2023 року штатний розклад підприємства сформований із 82 працівників (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Склад персоналу ПП «Укрінженермереж» (вересень 2023 року)*

№ зп	Позиція штатного розкладу	Підрозділ	Чисельність працівників, осіб
1.	00-000001	Адміністрація	13
2.	00-000005	Бригада 2	9
3.	00-000006	Бригада 3	9
4.	00-000007	Бригада 4	8
5.	00-000008	Бригада 5	8
6.	00-000009	Бригада 6	6
7.	00-000010	Бригада 7	8
8.	00-000012	Бригада 8	4
9.	00-000003	Транспортний відділ	17
		Разом	82

*Джерело: складено автором за даними підприємства

Аналіз структури персоналу підприємства демонструє, що частка працівників, зайнятих виконанням основних техніко-технологічних функцій становить 69%, решта – адміністрація підприємства. Таке співвідношення свідчить про дотримання структури персоналу, здатної збільшувати обсяги наданих послуг та виконуваних робіт, що впливає, у свою чергу, на рівень продуктивності праці та фінансово-економічні показники діяльності підприємства.

За даними підприємства також можемо оцінити середній рівень оплати праці та його динаміку за останні п'ять років (табл.2.6).

Таблиця 2.6

Середня заробітна плата працівників ПП «Укрінженермереж» у 2019-2023 роках, грн./міс.*

№ зп	Роки	Середньомісячна заробітна плата по підприємству в цілому, грн.	Відхилення від попереднього року, %
1.	2019	9450	-
2.	2020	9892	+4,7
3.	2021	10454	+5,7
4.	2022	10988	+5,1
5.	2023 (8 міс.)	11334	+3,1

*Джерело: складено автором за даними підприємства

Для оцінки тренду динаміки середньомісячної заробітної плати скористаємось даними рис. 2.4.

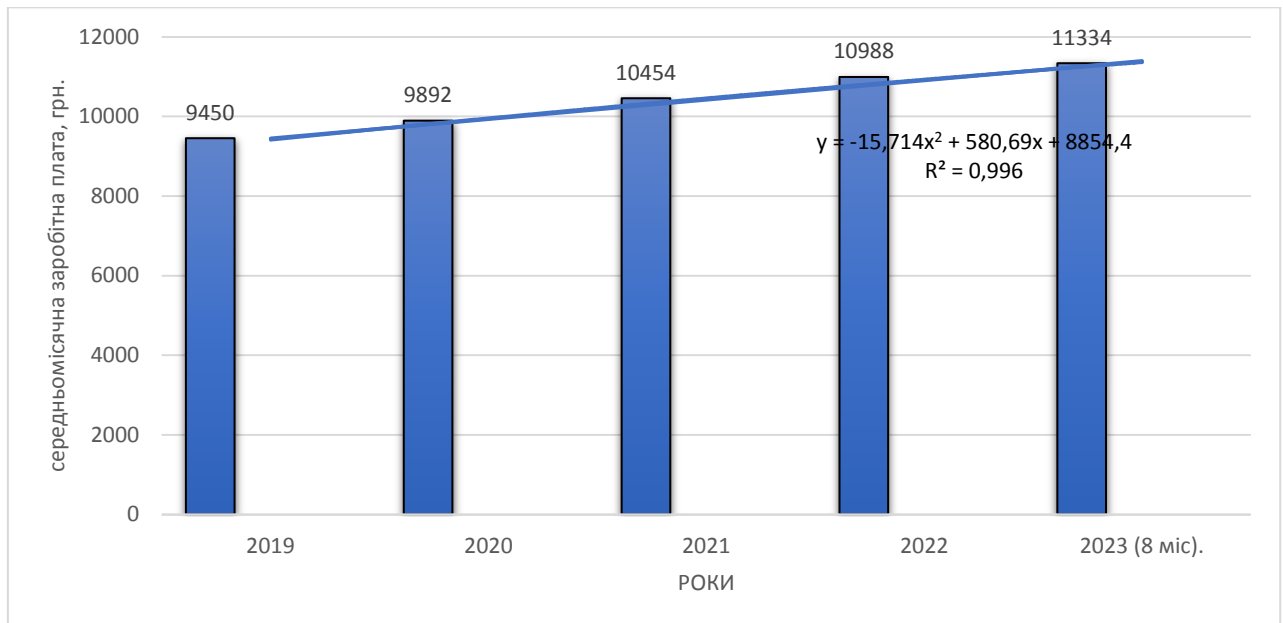

Рис. 2.4. Динаміка середньомісячної заробітної плати працівників ПП «Укрінженермереж» в абсолютних вимірниках у 2019-2023 роках*

*Джерело: складено автором за даними підприємства

Лінію тренду для характеристики середньомісячної заробітної плати можемо охарактеризувати за допомогою поліноміальної моделі другого ступеня з дуже високою якістю R^2 :

$$y = -15,714x^2 + 580,69x + 8854,4 \quad (2.5)$$

$$R^2 = 0,996,$$

де x – роки.

Дуже високий коефіцієнт кореляції 0,996 показує, що дана модель може використовуватись для побудови трендів зміни рівня оплати праці на підприємстві.

Аналіз тенденції відносної зміни середньомісячної заробітної плати демонструє сповільнення її збільшення, хоча для характеристики її тренду також можемо використовувати поліноміальну модель другого ступеня з високою якістю R^2 (рис. 2.5):

$$y = -1,0714x^2 + 7,0886x - 5,76$$

(2.6)

$$R^2 = 0,9724,$$

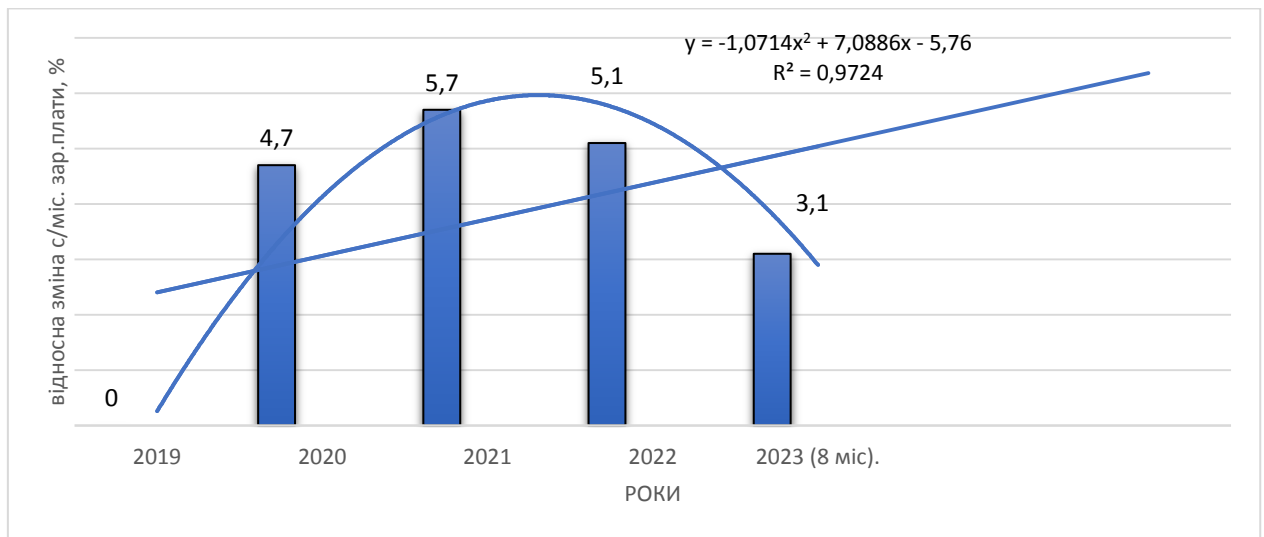
де x – роки.

Рис. 2.5. Зміна відносних показників середньомісячної заробітної плати працівників ПП «Укрінженермереж» у 2019-2023 роках*

*Джерело: складено автором за даними підприємства

Дані рисунка демонструють, що лінійний прогноз зростання заробітної плати є очевидним, а тимчасове гальмування темпів її зростання пов'язане з об'єктивними причинами, в яких опинився бізнес в Україні за останні два роки. Загалом, керівництво підприємства є прихильником політики постійного збільшення заробітної плати працівників як важливішого стимулу високопродуктивної праці.

До ресурсів підприємства також належать його необоротні активи, які є матеріальними та нематеріальними ресурсами, які належать підприємству та забезпечуються його функціонування впродовж тривалого часу (більше одного року). Тобто, особливістю необоротних активів є їх багаторазове використання в процесі функціонування підприємства. При цьому ці активи не змінюють своїх форм і розмірів, приносять підприємству дохід, мають ціну та характеризуються певною продуктивністю.

Проаналізуємо структуру необоротних активів підприємства у 2018-2022 роках (табл. 2.7, Додаток Б).

Таблиця 2.7

Структура необоротних активів ПП «Укрінженермереж»
у 2018-2022 роках, %*

№ зп	Актив	2018, тис. грн./%	2019, тис. грн./%	2020, тис. грн./%	2021, тис. грн./%	2022, тис. грн./%
1.	Нематеріальні активи	0,9/0,01	1,4/0,02	-	-	-
2.	Незавершені капітальні інвестиції	33,1/0,38	48,2/0,57	79,6/0,86	54/0,55	53,2/0,56
3.	Основні засоби	8506,9/99,6	8411,4/99,4	9170,4/99,1	9685,5/99,4	9498,4/99,4
	<i>Разом необоротні активи</i>	8540,9/100	8461/100	9250/100	9739,5/100	9551,6/100

*Джерело: складено автором за даними підприємства

За даними таблиці спостерігаємо, що у структурі необоротних активів, до складу яких згідно фінансової звітності будь-якого підприємства включаються нематеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції, основні засоби, довгострокові біологічні активи, довгострокові фінансові інвестиції та інші необоротні активи, у ПП «Укрінженермереж» переважаючою є вартість основних засобів. Їх частка коливається в межах 99,1% – 99,6%. Питома вага незавершених капітальних інвестицій впродовж останніх п'яти років не перевищувала 1%, а частка нематеріальних активів взагалі була мізерною у 2018-2019 роках, а згодом – у структурі необоротних активів вони відсутні.

Основні засоби, як частина необоротних активів підприємства, належать до його ключових ресурсів. У своїй діяльності ПП «Укрінженермереж» використовує як власні, так і орендовані основні засоби. Враховуючи специфіку робіт, підприємство має в наявності спеціальні транспортні засоби (автогідропідіймачі, бурильно-кранові самохідні машини, екскаватори), використання яких потребує висококваліфікованих працівників. Впродовж останніх чотирьох років основна частка робіт припадає на Закарпатську область, які супроводжуються такими ускладненнями, як гірські умови праці.

У табл. 2.8 наведені дані про вартість основних засобів підприємства та їх зношення (див. Додаток Б).

Таблиця 2.8

Вартість основних засобів ПП «Укрінженермереж»

у 2018-2022 роках, тис. грн.*

№ зп	Роки	Первісна вартість основних засобів	Знос	Залишкова вартість основних засобів
1.	2018	10920,3	2413,4	8506,9
2.	2019	11060,1	2648,7	8411,4
3.	2020	12910,3	3739,9	9170,4
4.	2021	16397,0	6711,5	9685,5
5.	2022	19702,9	10204,5	9498,4

*Джерело: складено автором за даними підприємства

Як бачимо, на кінець 2022 року первісна вартість основних засобів ПП «Укрінженермереж» наближається до 20 млн. грн., однак зростає сума нарахованого їх зношення, яка становить майже половину первісної вартості (рис.2.6).

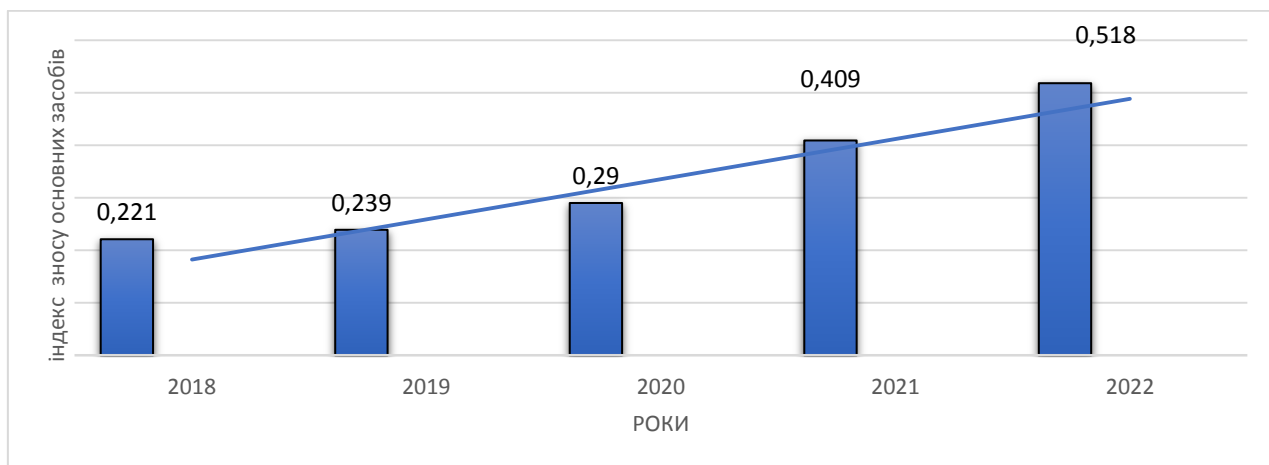

Рис.2.6. Індекс зносу основних засобів ПП «Укрінженермереж»

у 2018-2022 роках*

*Джерело: складено автором за даними підприємства

Дані рисунка свідчать, що частина машин і обладнання, транспортних засобів та інструментів є старими і потребують заміни, зростають суми зношення впродовж аналізованого періоду. Разом з тим, збільшення нарахованого зносу свідчить також про те, що підприємство оновлює свій парк

основних засобів, купує нові їх види, що позначається на сукупній величині нарахованої амортизації.

Оборотні активи підприємства є сукупністю його майнових цінностей, які обслуговують виробничо-господарські та комерційні процеси і повністю використовуються впродовж одного операційного циклу. У практиці функціонування підприємств до них відносять його активи, тобто майнові цінності усіх видів зі строком використання менше від одного року або одного операційного циклу (якщо він перевищує один рік).

Для аналізу оборотних активів досліджуваного підприємства складемо табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Оборотні активи ПП «Укрінженермереж» у 2018-2022 роках, тис. грн.*

№ зп	Актив	2018	2019	2020	2021,	2022
1.	Запаси	6793,7	11513,3	5896,8	10325,0	20678,8
2.	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	240,4	458,6	128,5	111,1	675,9
3.	Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	40,7	33,0	41,5	72,5	64,6
4.	Інша поточна дебіторська заборгованість	1260,2	877,4	2189,8	1052,3	4766,2
5.	Гроші та їх еквіваленти	84,3	63,0	383,2	19,8	686,3
6.	Витрати майбутніх періодів	-	1510,3	-	-	-
7.	Інші оборотні активи	1607,8	2284,1	534,1	894,3	2614,7
	<i>Разом оборотні активи</i>	10027,1	16739,7	9173,9	12475,0	29486,5

*Джерело: складено автором за даними підприємства

Найбільша питома вага у складі оборотних активів підприємства припадає на запаси, їх процент коливався впродовж аналізованого періоду з 64,3% у 2020 році до 82,8% у 2021 році (рис. 2.7).

Для підприємства, яке стабільно працює, характерною є стабільна структура оборотних активів. Нарощування обсягів запасів не є позитивним моментом в діяльності підприємства. Збільшення частки запасів може свідчити

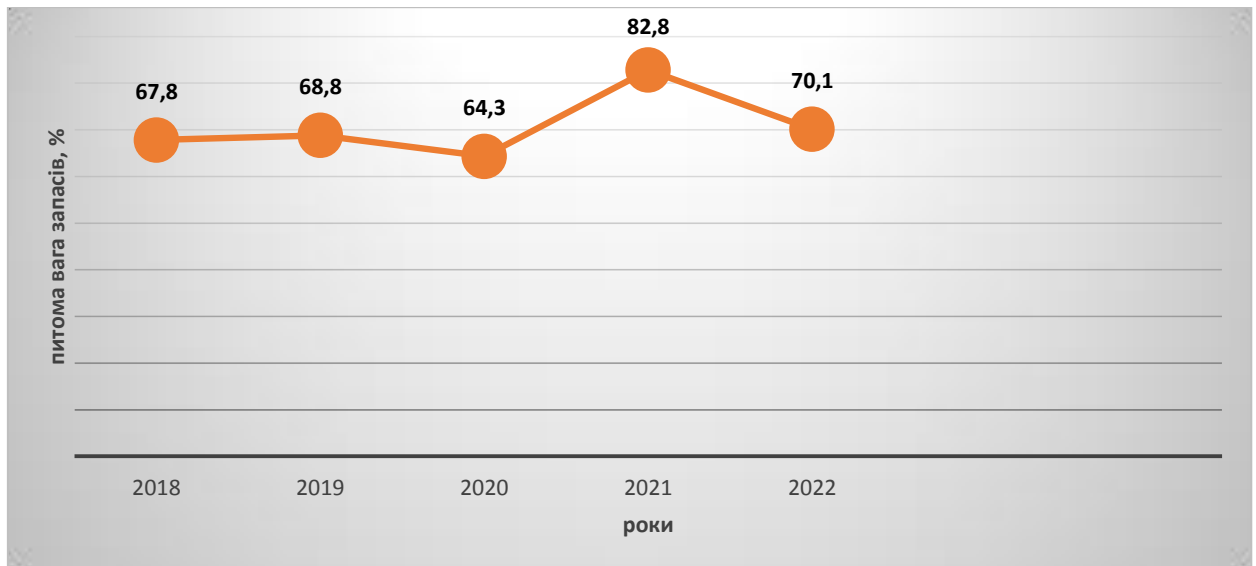

Рис. 2.7. Питома вага запасів у складі оборотних активів підприємства у 2018-2022 роках, %

*Джерело: складено автором за даними підприємства

про їх нагромадження за рахунок накопичення неліквідів або свідоме збільшення запасів як засіб запобігання виникненню непередбачених ситуацій у виробництві (перебої у поставках, запобігання знеціненню грошових коштів шляхом їх вкладання у запаси, нарощування виробничого потенціалу та ін.). Разом з тим, зниження обсягу запасів може привести до виникнення дефіциту окремих видів сировинно-матеріальних ресурсів та недовантаженні виробничих потужностей.

Зростання дебіторської заборгованості може виникнути внаслідок нераціональної кредитної політики підприємства стосовно покупців; нездатність деяких споживачів погасити заборгованість через скрутний фінансовий стан або й банкрутство; нарощування обсягів виробництва та продажів товарів, робіт, послуг; зростання реалізації продукції в кредит; зміни форм розрахунків та ін. Навпаки, скорочення дебіторської заборгованості може мати місце в результаті виникнення негативних взаємовідносин з клієнтами; зменшення обсягів продажів у кредит; втратою покупців товарів, послуг тощо.

Негативним трендом є скорочення частки грошових коштів у складі оборотних активів підприємства, що може свідчити про виникнення фінансових

труднощів у нього. Про поліпшення структури оборотних активів свідчить зменшення частки запасів, збільшення грошових коштів і, за певних умов, збільшення дебіторської заборгованості. Загалом, сума оборотних активів за період 2018-2022 роки зросла у 2,94 рази.

Аналіз оборотних активів доцільно починати з аналізу їх стану за допомогою показника:

$$\text{ВлОК} = \text{ВК} - \text{НОА}, \quad (2.7)$$

де ВлОК – наявність власних оборотних коштів підприємства, грн.;

ВК – власний капітал підприємства, грн.;

НОА – необоротні активи підприємства, грн.

$$\text{ВлОК}_{2020} = 8224,8 - 9250,0 = -1025,2 \text{ тис. грн.};$$

$$\text{ВлОК}_{2021} = 11787,6 - 9739,5 = 2048,1 \text{ тис. грн.};$$

$$\text{ВлОК}_{2022} = 14887,5 - 9551,6 = 5335,9 \text{ тис. грн.}$$

Розрахунки демонструють, що власний капітал підприємства щорічно зростає, що дає можливість покривати потребу підприємства в оборотних коштах, тенденція таких змін є позитивною.

До показників аналізу оборотних активів підприємства також відносяться:

- коефіцієнт забезпечення підприємства оборотними коштами;
- коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства;
- коефіцієнт оборотності оборотних коштів;
- швидкість обороту оборотних коштів;
- коефіцієнт ефективності оборотних коштів;
- рентабельність оборотних коштів.

Розрахуємо окремі з них (табл.2.10). Дані таблиці демонструють, що впродовж останніх трьох років значно погіршилися показники оборотності оборотних коштів підприємства (у 2 рази) і показник оборотності знизився з 9,1 оборотів за рік до 4,2 обороти за рік. Це різко збільшило швидкість (тривалість) одного обороту оборотних коштів з 40 днів у 2020 році до 80 днів у

2022 році. Це відбулось внаслідок зменшення кількості замовлень з початком повномасштабного вторгнення росії в Україну у лютому 2022 року, деякого гальмування бізнесової діяльності у перші тижні або місяці цього ж року, що позначилось і на показниках ефективності оборотних коштів, яка знизилась з 80% у 2020 році до 42% у 2022 році.

Таблиця 2.10

Показники оборотності оборотних активів
ПП «Укрінженермереж» у 2020-2022 роках*

№ зп	Роки	Коефіцієнт оборотності, об./рік	Швидкість обороту, дні	Коефіцієнт ефективності
3.	2020	$117827 / (16739,7+9173,9):2 = 117827 / 12956,8 = 9,01$	$360/9,1 = 40$	$17827 - 107474,1 / 12956,8 = 0,8$
4.	2021	$99833,7 / (91773,9+12475):2 = 99833,7 / 10824,45 = 9,22$	$360/9,22 = 39$	$99833,7 - 89817,4 / 10824,45 = 0,93$
5.	2022	$94401,3 / (12475+29486,3):2 = 94401,3 / 20980,65 = 4,5$	$360/4,5 = 80$	$94401,3 - 85639,7 / 20980,65 = 0,42$

*Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Аналіз фінансових результатів діяльності ПП «Укрінженермереж» проведемо за даними табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Фінансові результати діяльності ПП «Укрінженермереж» у 2018-2022 роках*

№ зп	Стаття	2018	2019	2020	2021,	2022
1.	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	100240	103291,3	117827,0	99833,7	94401,3
2.	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	93123,6	95791,4	107474,1	89817,4	85639,7
3.	Витрати на 1 грн. реалізованої продукції, грн.	0,929	0,927	0,912	0,900	0,907
4.	Сукупний дохід	100310,2	103380,2	117892,4	99848,2	94421,2
5.	Сукупні витрати	97834,9	100626,7	112805,6	95503,4	90640,8
6.	Витрати на 1 грн. сукупного доходу	0,975	0,973	0,957	0,956	0,960
7.	Чистий прибуток	3308,2	2216,3	4171,2	3562,8	3099,9
8.	Рентабельність, %	3,38	2,2	3,70	3,73	3,42

*Джерело: розраховано та складено автором за даними підприємства

За даними таблиці спостерігаємо зниження чистого доходу від реалізації продукції на кінець 2022 року, що пов'язано із зазначеними вище причинами. Максимальної величини цей показник досягнув у 2020 році і наблизився до 118 млн. грн. Порівняно з 2018 роком у 2022 році чистий дохід від реалізації продукції знизився на 5,8% або на 5838,7 тис. грн.

Для аналізу витрат доцільно скористатись даними рис.2.8. За даними рисунка можемо зробити висновок, що витрати на 1 грн. реалізованої продукції є досить високими і не опускаються нижче 0,9 грн. У структурі цих витрат найбільша питома вага заробітної плати з нарахуваннями, амортизації основних засобів і матеріальних витрат (матеріальні ресурси та комплектуючі).

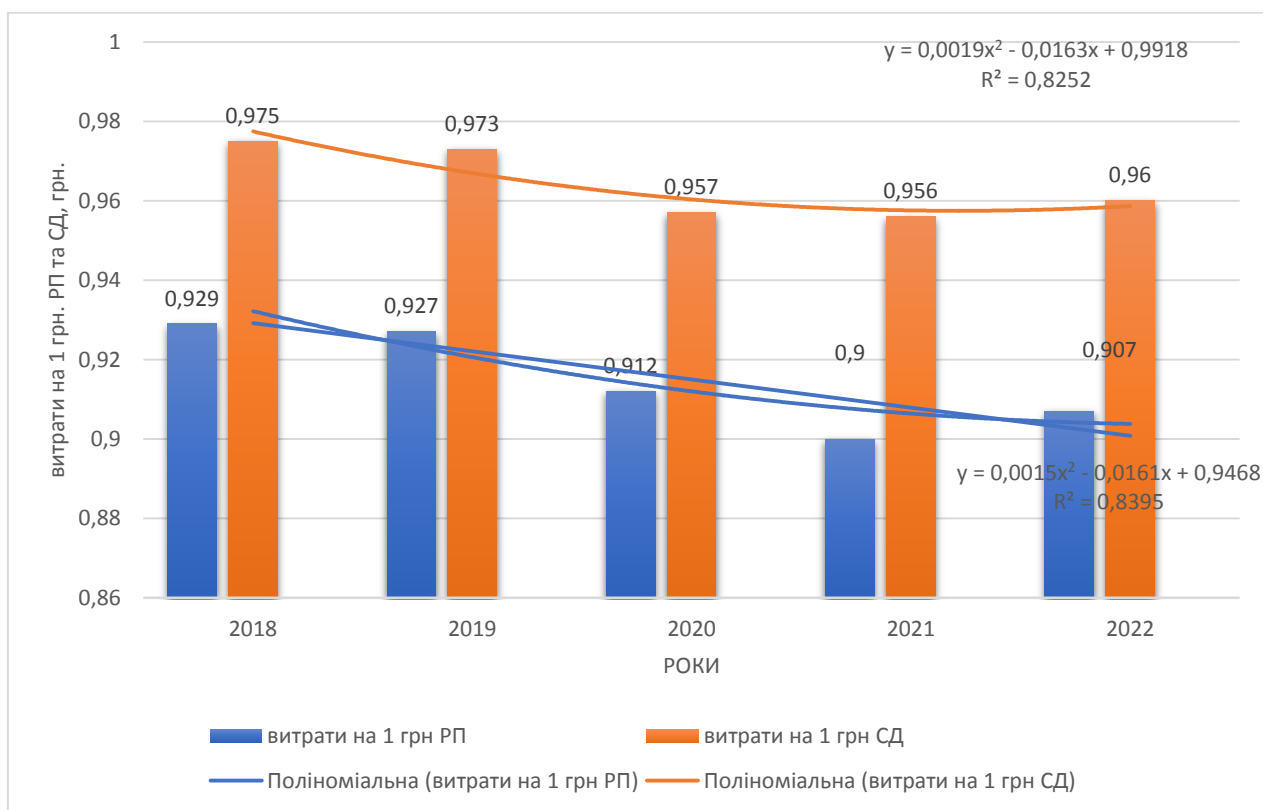

Рис. 2.8. Динаміка витрат на 1 грн. реалізованої продукції та витрат на 1 грн. сукупного доходу, грн.

*Джерело: розраховано та складено автором за даними підприємства

Однак, ці витрати «відстають» від витрат на 1 грн. сукупного доходу. Це пояснюється тим, що на підприємстві мають місце значні витрати з категорії

«інших операційних витрат», як включають вартість робіт, послуг сторонніх підприємств; суму податків, зборів (обов'язкових платежів), крім податків на прибуток; втрати від курсових різниць; втрати від знецінення запасів, псування цінностей; втрати від списання та уцінки активів; суму фінансових санкцій та ін.

Лінію тренду для характеристики витрат на 1 грн. реалізованої продукції можемо охарактеризувати за допомогою поліноміальної моделі другого ступеня з високою якістю $R^2 = 0,8395$:

$$y = 0,0015x^2 - 0,0161x + 0,9468, \quad (2.8)$$

де x – роки.

Така модель може використовуватись для аналізу тренду витрат на 1 грн. реалізованої продукції, оскільки високе значення показника кореляції R^2 показує тісний зв'язок між досліджуваними значеннями витрат та фактором часу.

Динаміку витрат на 1 грн. сукупного доходу можемо охарактеризувати за допомогою поліноміальної моделі другого ступеня з високою якістю $R^2 = 0,8638$:

$$y = 0,0003x^2 - 0,0086x + 0,9848, \quad (2.9)$$

де x – роки.

Дана модель аналогічно може слугувати базовою в процесі аналізу зміни витрат на 1 грн. сукупного доходу підприємства.

Графічно продемонструвати зміну показника чистого прибутку ми можемо за допомогою рис. 2.9.

За даними рисунка можна зробити висновок, що стрибок чистого прибутку мав місце у 2020 році, коли його індекс становив 1,88. Однак, у цьому ж році були одними з найнижчих за останні п'ять років витрати на 1 грн. сукупного доходу – 0,957 грн., що забезпечило такий високий показник чистого прибутку. Станом на кінець 2022 року цей показник сягнув значення близько 3,1 млн. грн., а лінія тренду – висхідна.

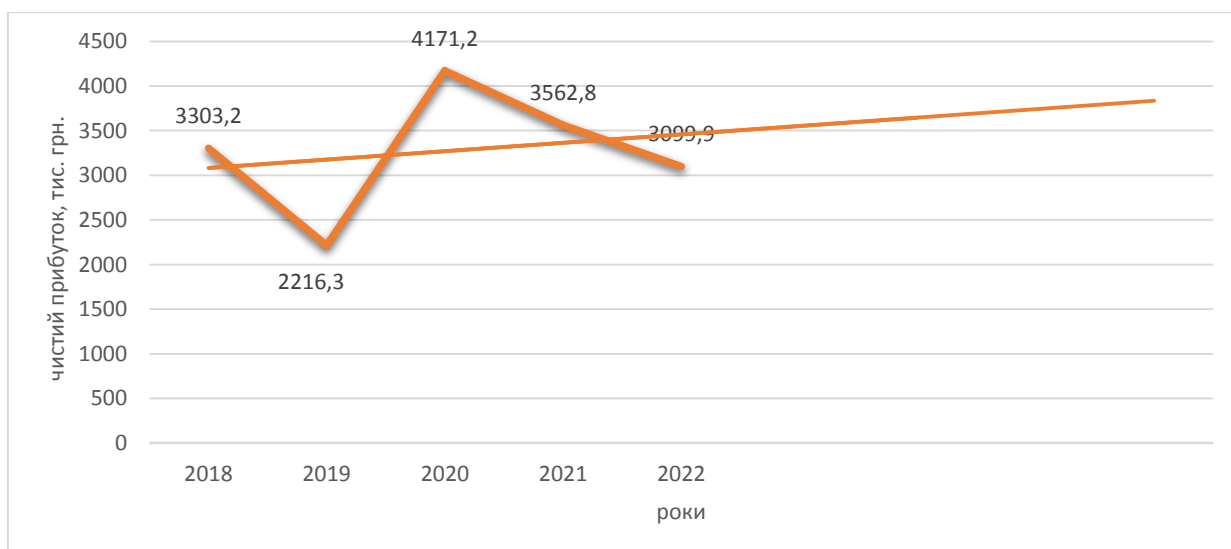

Рис. 2.9. Динаміка чистого прибутку підприємства за 2018-2022 роки, тис. грн.*

*Джерело: складено автором за даними підприємства

Показник чистого прибутку не дає повної характеристики фінансових результатів діяльності підприємства. Тому для цього ми обчислили показник рентабельності за відношенням чистого прибутку до суми сукупних витрат (рис.2.10).

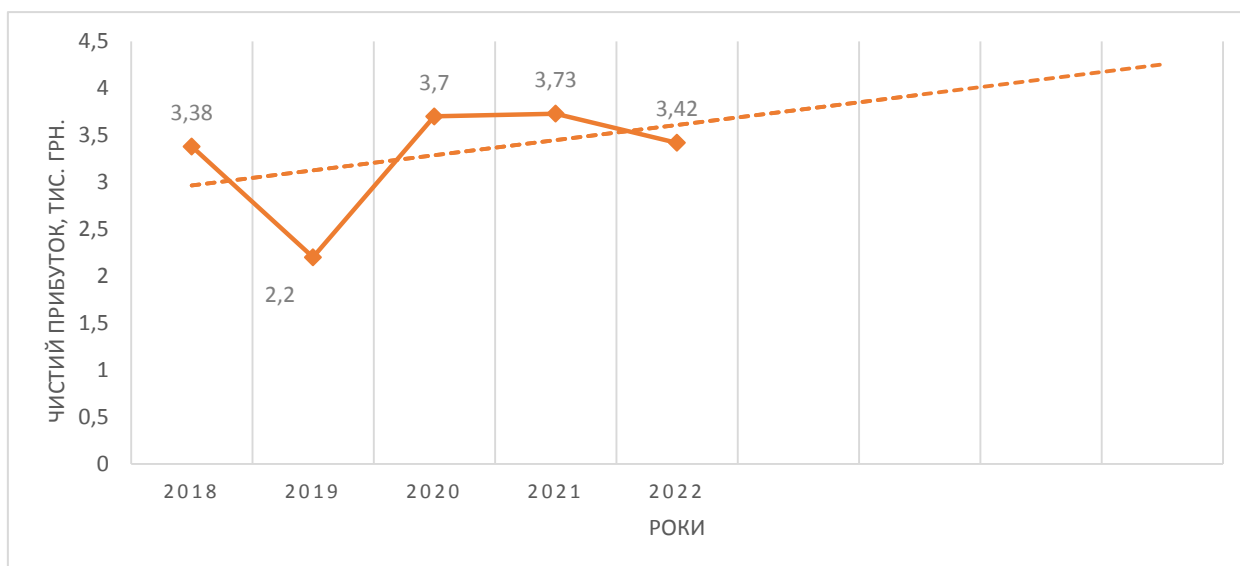

Рис. 2.10. Рентабельність діяльності ПП «Укрінженермереж» за 2018-2022 роки, %*

*Джерело: складено автором за даними підприємства

Отже, не дивлячись на найвищий показник чистого прибутку у 2020 році, рентабельність виявилась найвищою у 2021 році на 0,03 в.п. і досягла 3,73%, що свідчить про невисоку, але стабільно прибуткову роботу підприємства (підтверджено лінією лінійного прогнозу на рисунку) не дивлячись на економічні та інші потрясіння в державі.

Висновки до розділу 2

У розділі 2 кваліфікаційної роботи ми дали загальну характеристику та оцінили основні показники ефективності функціонування досліджуваного ПП «Укрінженермереж». Основний вид діяльності підприємства – електромонтажні роботи.

Нами визначені основні конкуренти підприємства на загальнодержавному та регіональному ринках. На місцевому ринку ПП «Укрінженермереж» є лідером за масштабами діяльності, чисельністю зайнятих працівників та обсягом виконуваних робіт, а до реальних конкурентів можна віднести ПП «Західенергомонтаж», ПП «Тепло сервіс якість», ПП «Тернопіль тепло-комфорт».

Для характеристики динаміки кількості та суми укладених договорів нами запропоноване використання поліноміальної моделі другого ступеня з високою якістю коефіцієнта кореляції. Модель може слугувати інструментом аналізу обсягів укладених підприємством контрактів у певному календарному періоді.

За період з 2019 року по жовтень місяць 2023 року підприємством укладено договорів на суму більше 614 млн. грн.

ПП «Укрінженермереж» приймає активну участь у регіональних і загальнодержавних тендерних закупівлях через систему *Prozorro*. Нами

досліджена статистика укладених підприємством контрактів, запропоновані моделі для оцінки динаміки тендерної діяльності підприємства.

Для виконання своїх функцій підприємство володіє усіма складовими ресурсного забезпечення. Станом на 01.09.2023 року штатний розклад підприємства сформований із 82 працівників, 69% у його структурі – це персонал, зайнятий виконанням техніко-технологічних функцій. Нами оцінена динаміка середнього рівня оплати праці за останні п'ять років, яка у серпні місяці 2023 року становила 11334 грн. Керівництво підприємства є прихильником політики постійного збільшення заробітної плати працівників як важливішого стимулу високопродуктивної праці.

Проаналізована структура необоротних активів підприємства у 2018-2022 роках, у якій переважають основні засоби. ПП «Укрінженермереж» використовує як власні, так і орендовані основні засоби. На кінець 2022 року первісна вартість основних засобів підприємства близька до 20 млн. грн. Суми нарахованої амортизації свідчать про використання підприємством методів прискореної амортизації для активної частини основних засобів, що є позитивним для їх постійного оновлення.

Найбільша питома вага у складі оборотних активів підприємства припадає на запаси, їх процент 64,3% – 82,8%. Загальна сума оборотних активів за період 2018-2022 роки зросла у 2,94 рази.

Аналіз показує щорічне зростання власного капіталу підприємства, що дає можливість покривати потребу підприємства в оборотних коштах, тенденція таких змін є позитивною. Нами розраховані показники оборотності оборотних коштів підприємства, серед них – тривалість одного обороту оборотних коштів, яка зросла з 40 днів у 2020 році до 80 днів у 2022 році.

Досліджені показники фінансових результатів діяльності підприємства, зокрема, чистого доходу від реалізації продукції, який знизився на 5,8% у 2022 році порівняно з 2018 роком і становив 94,4 млн. грн.; показники витрат на 1 грн. реалізованої продукції та витрат на 1 грн. сукупного доходу; чистого прибутку, максимальне значення якого припадає на 2020 рік, а в 2022 році

становив 3,1 млн. грн. та ін. Рентабельність діяльності підприємства з незначними коливаннями тримається на позначці 3,7%, що свідчить про стабільно прибуткову роботу підприємства. Підтвердженням цьому є побудовані нами лінії тренду охарактеризованих показників.

Аналіз показав, що для забезпечення зростання окремих показників фінансових результатів діяльності підприємства необхідно звернути увагу на ті елементи ринкової інфраструктури, які дозволять пришвидшити оборотність оборотних коштів та наростити обсяги реалізації робіт, послуг.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

3.1. Удосконалення процесів взаємодії органів місцевого самоврядування та бізнесових структур

До елементів ринкової інфраструктури належать органи державної влади та місцевого самоврядування, які в сукупності створюють адміністративно-правове поле для діяльності бізнесових структур. Їх роль та значення для розвитку підприємництва завжди була значною, оскільки від їх рішень залежить загальний клімат ведення бізнесу як в державі загалом, так і в окремих територіальних одиницях (областях, громадах та ін.).

Для розуміння впливу цих елементів ринкової інфраструктури на досліджуване нами підприємство «Укрінженермереж» коротко зупинимось на оцінці макросередовища функціонування підприємства як одного з елементів його загального середовища (макро-, мікросередовище та внутрішнє середовище підприємства).

Макросередовище підприємства охоплює середовище непрямого впливу на підприємство і формується з тих елементів, які не пов'язані з підприємством безпосередньо, проте мають вплив на загальну атмосферу бізнесу в країні. Макросередовище ще називають «екологією фірми», яка може впливати на підприємство як позитивно, так і створювати нові загрози [6].

Макросередовище підприємства за своєю структурою є складним і охоплює кілька взаємопов'язаних елементів (рис.3.1.). Кожен із зазначених компонентів макросередовища по різному впливає на діяльність ПП «Укрінженермереж». Якщо звернутись до економічного компонента, то

найбільший вплив на підприємство має загальний рівень розвитку економіки, рівень оподаткування та гострота конкуренції. При цьому варто враховувати, що

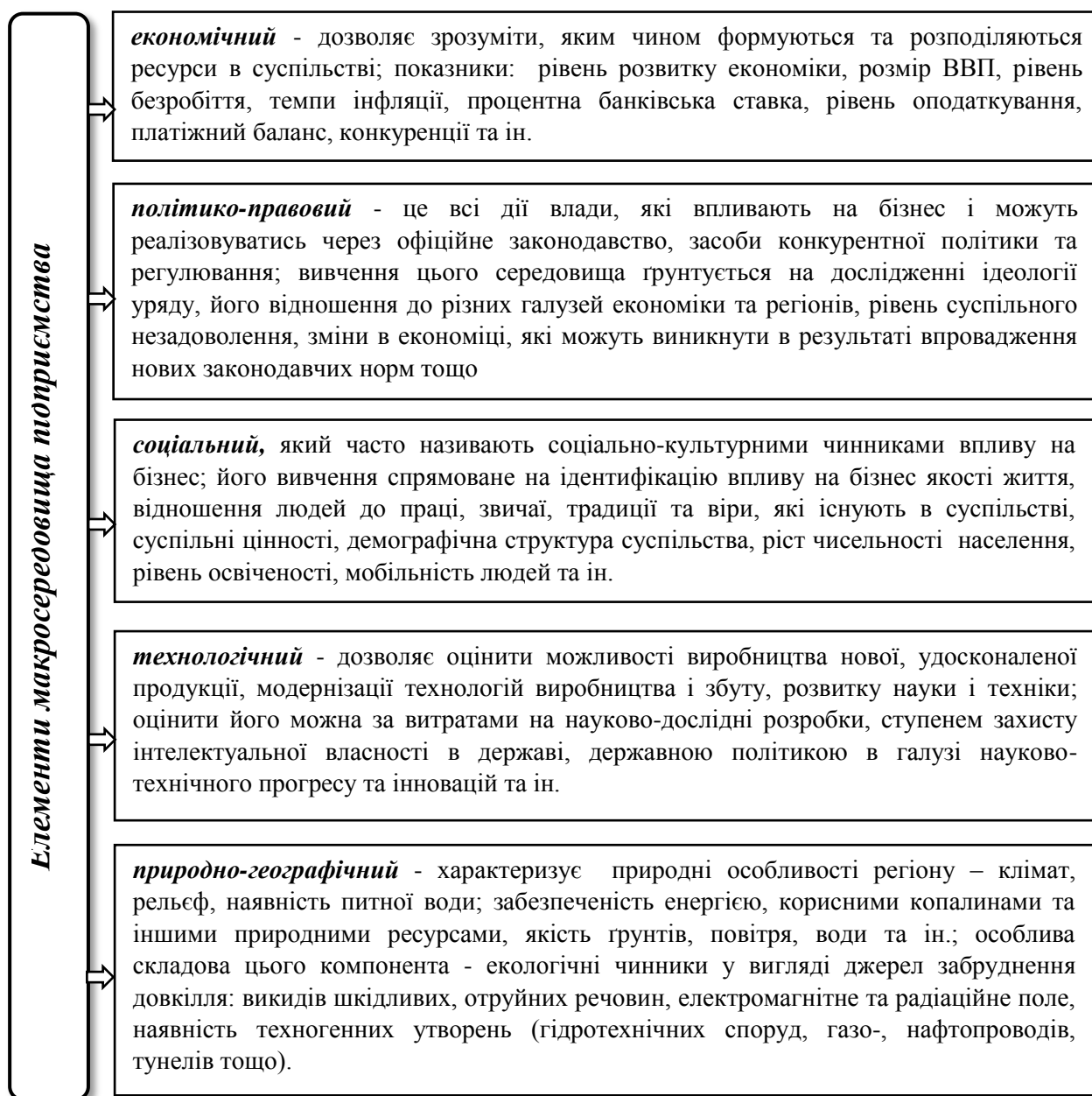

Рис. 3.1. Характеристика елементів макросередовища підприємства*

*Джерело: складено автором за [6]

з початком повномасштабної війни в Україні на перший план виступає такий макроекономічний чинник, як рівень розвитку економіки, що зазнав падіння до критичного рівня. Гальмування економічних процесів, пов'язаних з будівництвом нових об'єктів нерухомості, сповільнило економічну активність

таких підприємств, як досліджуване нами, що є логічним тимчасовим моментом у їх розвитку.

Політико-правовий компонент впливає на ПП «Укрінженермереж» в найбільшій мірі через вплив на підприємство органів виконавчої влади, а, особливо органів місцевого самоврядування. Вони почасти створюють сприятливе макроекономічне середовище для функціонування підприємств.

Якщо звернутись до аналізу діяльності органів місцевого самоврядування, наприклад, у Тернопільській міській територіальній громаді, то результати опитування представників малого і середнього бізнесу матимуть вигляд (рис.3.2):

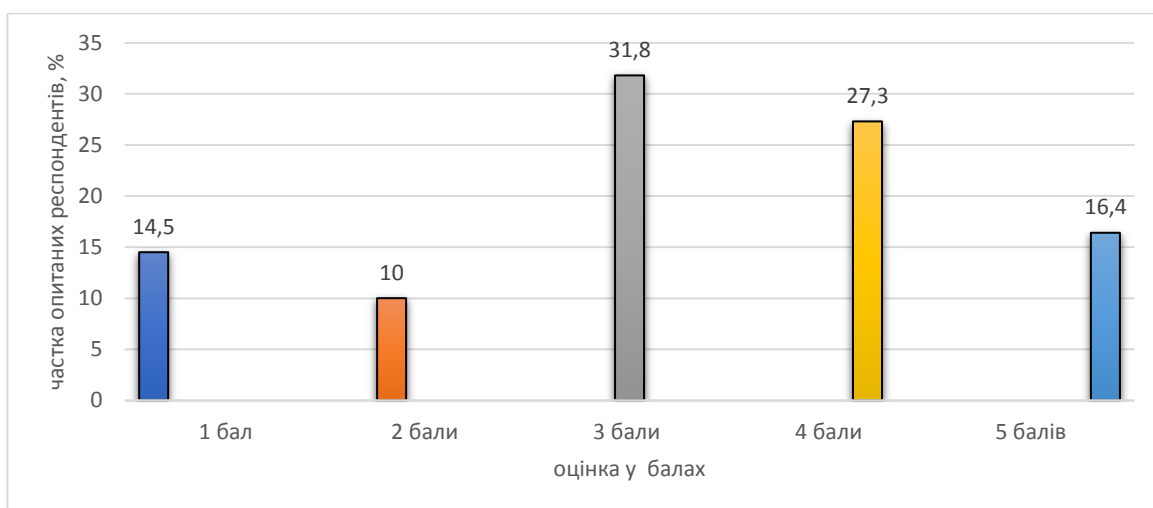

Рис. 3.2. Оцінка діяльності органів місцевого самоврядування
Тернопільської МТГ*

*Джерело: складено автором за [28]

За даними рисунка можемо зробити висновок, що 75,5% опитаних оцінюють діяльність органів місцевого самоврядування ТМТГ позитивно, хоча серед них левову частку становлять ті, котрі оцінили таку діяльність на 3 бали (31,8%), а лише 16,4% – на відмінно. Можна відзначити, що в цілому, місцева влада не ігнорує потреби малого і середнього бізнесу, у певній мірі сприяє його розвитку, але такого сприяння недостатньо для розкриття потенціалу діяльності підприємств, оскільки 24,5% не задоволені діяльністю органів місцевого самоврядування Тернопільської МТГ щодо сприяння розвитку бізнесу. Це є

слабким місцем бізнес-середовища, пов'язаним із потенційною загрозою гальмування розвитку окремих видів бізнесу через пасивність згаданих органів, відсутність підтримки досить значної частини підприємців.

Тому існують можливості для поліпшення інфраструктурного забезпечення підприємницької діяльності та створення сприятливого бізнес-клімату і подальшого нарощування потенціалу не лише окремих суб'єктів підприємництва, але й громад загалом.

Результати опитування місцевих підприємців дозволили оцінити заходи, проведені органами місцевого самоврядування ТМТГ на підтримку бізнесу (рис.3.3.)

Рис. 3.3. Оцінка діяльності органів місцевого самоврядування
Тернопільської МТГ *

*Джерело: складено автором за [28]

Оцінка даних свідчить, що більше третини (35%) опитаних представників МСБ підтверджують відсутність заходів з боку органів місцевого самоврядування ТМТГ, спрямованих на підтримку бізнесу; 25% опитаних не поінформовані про такі заходи, а 18% опитаних стверджують, що їм відомі лише окремі заходи ТМТГ, зокрема, зустрічі з представниками МСБ,

інвестиційні форуми, консультації підприємців та деякі інші. Така ситуація з розвитком інфраструктурного забезпечення підприємницького сектору не сприяє розвитку підприємництва. Тому першочерговим завданням для органів місцевого самоврядування в частині розвитку інформаційно-аналітичної та організаційно-технічної ринкової інфраструктури повинно стати налагодження їх взаємодії з бізнесовими структурами, вивчення їх потреб та максимальне сприяння вирішенню проблем малого і середнього бізнесу, які лежать в площині компетентностей органів самоврядування територіальних громад.

Для малого і середнього бізнесу неабияке значення має усунення перешкод для його розвитку. Основні з таких перешкод відображені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Перешкоди для розвитку МСБ в Тернопільській МТГ
(за кількістю відповідей)*

№ зп	Варіанти відповідей	Кількість відповідей	% відповідей
1.	Високі ставки місцевих податків і зборів	45	19,9
2.	Низька якість надання адміністративних послуг	37	16,4
3.	Невирішені питання транспортної інфраструктури	23	10,2
4.	Низький рівень міжсекторальної співпраці	34	15,0
5.	Обмежена можливість розвитку логістичних потоків	33	14,6
6.	Складність процесів прийняття управлінських рішень в громаді	54	23,9
	Разом	226	100

*Джерело: складено автором за [28]

Якщо звернути увагу на виявлення основних перешкод для розвитку бізнесу у ТМТГ за чисельністю опитаних, то ситуація виглядатиме таким чином (рис.3.4.). Серед загального числа опитаних 49,1% звертають увагу на складність процесів прийняття управлінських рішень у громаді. «Найвищим є відсоток (23,9%) такої перешкоди й серед усіх наданих відповідей. 40,9% респондентів відзначають як перешкоду для розвитку бізнесу високі ставки місцевих податків і зборів. Майже 20% наданих відповідей також

підтверджують цю думку. Обидві перешкоди разом відзначають 90% респондентів, вони становлять 43,8% усіх

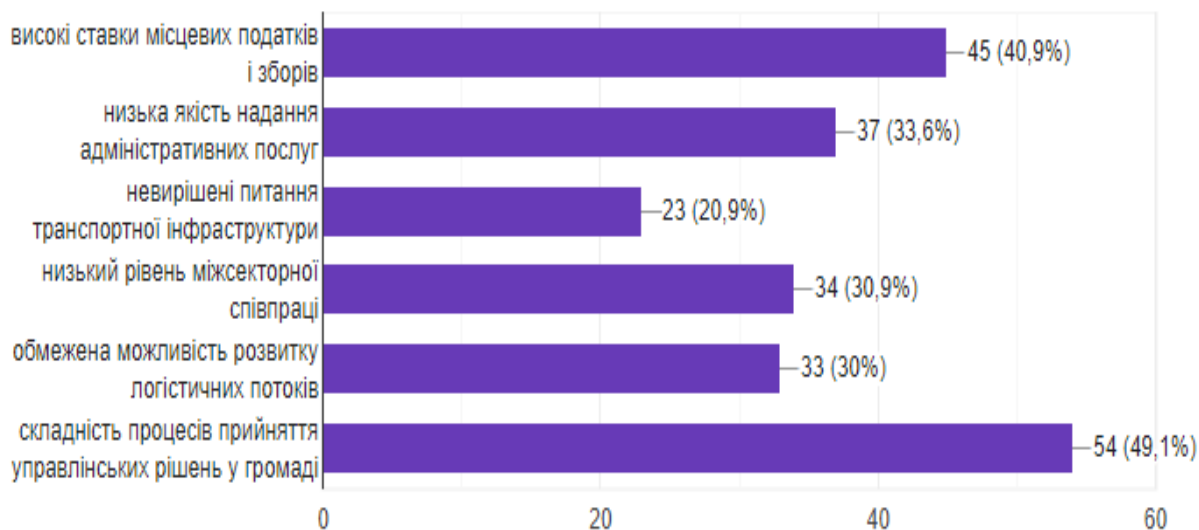

Рис. 3.4. Перешкоди для розвитку МСБ в Тернопільській МТГ
(за чисельністю опитаних) [28]

відповідей, тому можна вважати їх слабкою стороною бізнес середовища у громаді, яка може спричинити загрозу втрати підприємницького потенціалу через міграцію бізнесу (його реєстрацію) в інші територіальні громади або й регіони» [28].

«До слабких сторін бізнес-середовища у Тернопільській МТГ можна віднести низьку якість надання адміністративних послуг, на що звертають увагу 33,6% респондентів і що підтверджено 16,4% наданих відповідей. Це спричиняє загрозу погіршення інституційного забезпечення розвитку підприємництва в громаді» [28].

П'ята частина опитаних респондентів (20,9%) та 23% із сукупної кількості відповідей підтверджують невирішеність питань транспортної інфраструктури, що спричиняє гальмування процесів товарообміну та пошук альтернативних шляхів забезпечення бізнесу необхідними товарно-матеріальними ресурсами і готовими виробами в регіоні.

Виходячи з результатів дослідження, можемо провести SWOT-аналіз ПП «Укрінженермереж» з урахуванням інфраструктурного забезпечення розвитку малого і середнього бізнесу та скласти SWOT-матрицю (табл. 3.2.).

Таблиця 3.2

SWOT-матриця для ПП «Укрінженермереж»*

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Незначний вплив конкурентів 2. Помірні витрати 3. Наявність постійного ринку збуту послуг 4. Висока якість надання послуг 5. Наявність власних основних засобів 6. Відсутність несплачених кредитів 7. Високий рівень кваліфікації персоналу 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Залежність від загального економічного стану в державі 2. Вплив на діяльність підприємства природніх кліматичних умов та рельєфу 3. Високий коефіцієнт зношення обладнання 4. Наявність орендованих основних засобів 5. Нестача кадрів 6. Відсутність сайту 7. Недостатній брендинг
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Поліпшення організаційно-правової структури бізнесу 2. Активізація підприємницької діяльності (в т.ч. за рахунок релокованих суб'єктів бізнесу) 3. Поліпшення бізнес-середовища в державі та окремих територіальних громадах 4. Зростання фінансових можливостей приватного бізнесу і державного сектору щодо запитів на послуги підприємства 5. Розширення географії надання послуг 6. Обслуговування нових груп споживачів у довгостроковій перспективі 7. Обґрунтоване законодавство та інші нормативно-правові акти, спрямовані на полегшення умов ведення бізнесу в Україні 8. Припинення війни в Україні та активна відбудова економіки та інших сфер суспільного життя 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низька якість надання адміністративних послуг у територіальних громадах 2. Зниження рівня інвестиційної привабливості країни та окремих її регіонів 3. Недостатнє залучення грантових програм для розвитку бізнесу 4. Втрата частини ринку через появу нових потужних конкурентів 5. Зниження рівня доходів населення 6. Зростання цін на окремі елементи основних засобів та матеріальних ресурсів 7. Прийняття регуляторних актів, які ускладнять діяльність малого та середнього бізнесу в Україні 8. Поширення активних бойових дій регіонами України 9. Вимушена еміграція та міграція населення

*Джерело: власна розробка автора

Дані таблиці підтверджують, що серед ймовірних загроз для діяльності досліджуваного підприємства є й ті, які формують інфраструктурне

забезпечення підприємницької діяльності, зокрема, недостатнє залучення грантових програм для розвитку бізнесу, прийняття регуляторних актів, які ускладняють діяльність малого та середнього бізнесу в Україні та ін., що необхідно враховувати при формуванні стратегічних програм його розвитку.

Низка зазначених загроз і можливостей потребують втручання або прямо залежать від діяльності державних органів. Однак, питання необхідності й доцільності втручання держави у функціонування ринкової інфраструктури є дискусійним. Разом з тим, вважаємо, що за нинішніх умов економіка потребує певного втручання держави в її роботу, що пояснюється такими обставинами.

Насамперед, створення і розвиток об'єктів ринкової інфраструктури пов'язане із залученням значних інвестицій. Дуже часто потреба в інвестиціях в об'єкти інфраструктури є такою великою, що обійтись без державного фінансування просто неможливо. Натомість, ключові інфраструктурні об'єкти спроможні прискорити економічний розвиток не лише окремих регіонів, а й держави в цілому.

Обґрунтованість витрат держави на створення інфраструктурних об'єктів пов'язана з тим, що інфраструктурні послуги безпосередньо впливають на ефективність приватних інвестицій та обсяги прибутків приватного бізнесу, на зниження виробничих витрат, витрат обігу, що сприяє підвищенню економічної ефективності у сфері бізнесу.

За умов фінансування державою створення вартісних об'єктів ринкової інфраструктури, вона повинна залишати за собою право контролю над ними, а споживачі послуг об'єктів інфраструктури мають мати вільний і рівний доступ до них. Якщо ж держава вважає, що приватний бізнес може забезпечити більш ефективне управління такими об'єктами ринкової інфраструктури, то вона може бути зацікавленою у передачі йому управління цими об'єктами на партнерських засадах, але виключно за виписаними нею умовами.

Результати функціонування ринкової інфраструктури дуже часто є не приватними, а суспільними благами, тому держава повинна убезпечити своїх громадян від перешкоджання у користуванні ними з боку приватних бізнесових

структур. Таким чином, держава повинна відігравати значну роль у забезпеченні ефективного управління та використання елементів ринкової інфраструктури.

3.2. Розвиток фінансово-кредитного інфраструктурного забезпечення підприємництва

Для підприємств малого та середнього бізнесу часто постає проблема поповнення власних грошових коштів додатковими джерелами фінансування для забезпечення не простого, а розширеного відтворення. Про це свідчать результати опитувань підприємців, які періодично проводяться як державними, так і недержавними інституціями.

За таких умов особливої актуальності набувають питання розвитку фінансово-кредитної інфраструктури, оскільки будь-які фінансові вкладення є ризиковими. Така інфраструктура покликана підтримати інноваційні проекти у сфері МСБ.

Потенційними інвесторами розвитку малого і середнього бізнесу можна виділити органи державної влади. Вони можуть здійснювати пряме фінансування через Фонд розвитку підприємництва (ФРП) та його регіональні установи за рахунок бюджетних коштів, коштів міжнародних фінансових структур, банківських установ, організацій небанківського фінансового сектору (кредитних спілок, лізингових компаній та ін.).

«Основна мета ФРП полягає у забезпеченні фінансової та іншої супровідної підтримки приватних суб'єктів МСБ в Україні. Досягнення основної мети ФРП здійснює переважно через операції з українськими банками, небанківськими фінансовими установами та іншими постачальниками фінансових послуг або подібними установами. Оскільки досягнути цієї мети можна лише за умови стабільно працюючої та розвиненої банківської системи,

важливим завданням ФРП є також підтримка розвитку банківського сектору, спроможного забезпечити стійке довгострокове фінансування МСБ за прийнятною ціною» [54].

Вважаємо, що для здійснення ефективного державного регулювання розвитку МСБ органам державної влади необхідно сконцентрувати свої зусилля на формуванні механізмів сприяння поліпшенню фінансового становища малих і середніх підприємств. Йдеться не про прямі інвестиції з державного чи місцевого бюджетів або надання бюджетних дотацій, а про стимулювання суб'єктів ринкової інфраструктури, зокрема банків, лізингових компаній, венчурних фондів, кредитних спілок, до співпраці з МСБ, а також удосконалення законодавства, яке регулює сферу надання фінансових послуг та форми співпраці малого та великого бізнесу.

Серед розмаїття фінансово-кредитних важелів впливу на малий і середній бізнес варто виділити банківське і небанківське кредитування малого підприємництва, венчурне фінансування та лізингові операції. Для досліджуваного нами ПП «Укрінженермереж» перших два важелі є мало актуальними, тому зупинимось на характеристиці лізингу як елемента фінансово-кредитного інфраструктурного забезпечення підприємництва.

Лізингові компанії в країнах з розвиненою ринковою економікою є тим елементом ринкової інфраструктури, який забезпечує, насамперед, розвиток МСБ. В Україні на сьогоднішній день все ще залишаються нерозкритими значні можливості для застосування лізингових операцій у сфері малого та середнього підприємництва. Для ПП «Укрінженермереж» актуальним можуть бути питання придбання у лізинг, наприклад, вартісного технологічного обладнання. Зважаючи на довгий перелік основних засобів підприємства (Додаток Б) та їх вартість, навіть придбання деяких з них на умовах лізингу дало б змогу значно полегшити фінансовий тиск на підприємство в процесі реалізації ним інвестиційно-інноваційної політики.

Загалом, вважаємо, що сьогодні гостра потреба МСБ в інвестиціях може бути забезпечена шляхом використання потенціалу ринку фінансових послуг в

цілому та безпосередньо лізингу. Лізинг у різних формах є альтернативою банківського кредитування. З податкової точки зору деякі види орендних та лізингових операцій звільнені від податку на додану вартість.

Використання лізингу дало б можливість значно зменшити обсяги необхідних інвестицій для розширення бізнесової діяльності ПП «Укрінженермереж» та відкриття своїх представництв в інших регіонах України. Розширення лізингових операцій може стати рушійною силою розвитку підприємства, оскільки вони активують інвестування приватного капіталу у сферу виробництва, поліпшують фінансовий стан безпосередніх товаровиробників, а це підвищує конкурентоспроможність вітчизняного малого та середнього бізнесу.

Отже, розвиток фінансово-кредитного інфраструктурного забезпечення малого і середнього бізнесу має базуватись на ринкових засадах, але з елементами державного регулювання. Розвиток такої інфраструктури потребує часу і значних бюджетних витрат, але її активізація сприятиме кратному зростанню рівня наповнення бюджету за рахунок підвищення ефективності функціонування підприємств різних видів діяльності, організаційно-правових форм та розмірів.

Разом з тим, в умовах війни в Україні елементи фінансово-кредитного інфраструктурного забезпечення підприємництва зазнали значних змін, зокрема органи центральної виконавчої влади, комерційні банки, страхові компанії, фонди та ін. сконцентрували увагу на підтримці підприємництва шляхом запровадження різноманітних програм. Так, Кабінетом Міністрів України запроваджений великий проєкт грантової безповоротної підтримки нових бізнесів під загальною назвою «єРобота». В його основі – «програми грантового фінансування, а саме: мікрогранти для запуску нового або розвитку діючого бізнесу, для аграріїв на створення або розвиток садівництва, ягідництва та виноградарства, а також на створення або розвиток тепличного господарства, для створення й розвитку переробних підприємств, для створення або розвитку

власного бізнесу учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни та членам їх сімей» [8].

Неабиякої популярності набула програма «Власна справа», затверджена постановою КМУ №738 у червні 2022 року та спрямована на започаткування нового або розвитку діючого бізнесу. Розмір мікрогранту, який надається одному отримувачу, складає 150 тис. грн. у випадку створення одного робочого місця; 250 тис. грн. у випадку створення двох і більше робочих місць. Про цікавість підприємницького сектору до цієї програми свідчить той факт, що протягом 2022 року проведено більше десятка хвиль відбору претендентів для отримання мікрогрантів на розвиток власної справи. «Загалом, за цей період подано 16 173 заявки для одержання мікрогрантів на суму 3 704 млн. грн., з яких Державним центром зайнятості прийнято 3321 позитивне рішення про надання мікрогрантів на суму 776,8 млн. грн.» [8]. Станом на вересень місяць 2023 року «подано 15 673 заявки на отримання мікрогранту на започаткування чи розвиток бізнесу за програмою «Власна справа» на загальну суму 3 645 млн. грн., з яких прийнято рішення про надання мікрогрантів 4 044 отримувачам на загальну суму 961 млн. грн.» [8].

За сприяння проєкту USAID «Конкурентоспроможна економіка України» Міністерство економіки України постійно здійснює оперативний моніторинг результатів реалізації програм грантової підтримки започаткування або розвитку власного бізнесу, у тому числі учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни та членам їх сімей, та відображає ці результати в інтерактивних ресурсах. Дані цих ресурсів свідчать, що найбільше таких грантів отримано у Львівській області на суму 286,7 млн. грн.; найменше – у Херсонській області на суму 2,25 млн. грн. [9]. Якщо розглянути цю допомогу з точки зору секторального розподілу бізнесу, то найбільше її отримали у сфері оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів – 2532 суб'єкти підприємництва, переробній промисловості – 1202 суб'єкти підприємництва, а найменше – у державному управлінні й обороні,

обов'язковому соціальному страхуванню та добувній промисловості, розробці кар'єрів - по 1-му суб'єкту підприємництва [9].

Розпочати власний бізнес, відновити або розширити бізнесову діяльність можна завдяки такій державній програмі, як «Доступні кредити 5-7-9%». Ця програма активізована й удосконалена впродовж останнього календарного року та передбачає низку універсальних та дієвих заходів, спрямованих на кредитування суб'єктів підприємництва, зокрема, мікро- та малого бізнесу. При цьому таке кредитування не залежить від сфери їх діяльності. «Програма передбачає фінансову державну підтримку суб'єктів підприємництва у вигляді компенсації відсотків за отриманими кредитами та гарантій спеціального фонду, що робить кредитування для них більш доступним» [11].

Висновки до розділу 3

У розділі 3 кваліфікаційної роботи досліджені питання необхідності удосконалення процесів взаємодії органів місцевого самоврядування та підприємницьких структур, а також важливості забезпечення фінансово-кредитної підтримки бізнесу.

Від діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування як елементів ринкової інфраструктури залежить загальний клімат ведення бізнесу в державі та на місцях. Тому ми проаналізували макросередовище ПП «Укрінженермереж», кожен із компонентів якого по різному впливає на діяльність досліджуваного підприємства. Виділено, які саме компоненти мають найбільший вплив на підприємство (економічний, політико-правовий, природно-географічний).

За даними проведених досліджень органами самоврядування ТМТГ нами виділені ключові проблеми, які гальмують розвиток МСБ та потребують вирішення: розвиток інформаційно-аналітичної та організаційно-технічної ринкової інфраструктури, налагодження взаємодії з бізнес-структурами,

вивчення їх потреб; спрощення процесів прийняття управлінських рішень у громаді; перегляд в сторону зниження ставок місцевих податків і зборів; поліпшення транспортної інфраструктури,

Нами проведений SWOT-аналіз ПП «Укрінженермереж» з урахуванням інфраструктурного забезпечення розвитку МСБ та складена SWOT-матриця для підприємства, що дозволяє вибудовувати вектори стратегічного розвитку. Особлива увага приділена тим ймовірним загрозам для діяльності підприємства, які формують інфраструктурне забезпечення підприємницької діяльності.

Обґрунтована необхідність державного втручання у формування та використання об'єктів ринкової інфраструктури (великі обсяги інвестування, забезпечення рівного та вільного доступу до цих об'єктів, загальний характер користування послугами ринкової інфраструктури та ін.).

Визначена роль та обґрунтована необхідність розвитку фінансово-кредитної інфраструктури та підтримки нею сфери підприємництва, зокрема, через пряме фінансування за рахунок бюджетних коштів через Фонд розвитку підприємництва, його регіональних установ, коштів міжнародних фінансових структур, банківських установ, організацій небанківського фінансового сектору (кредитних спілок, лізингових компаній та ін.).

Особливо наголошено на важливості розвитку лізингу. Це є актуальним для досліджуваного нами ПП «Укрінженермереж», для якого можуть бути цікавими питання придбання у лізинг вартісного технологічного обладнання, що дало б можливість значно зменшити обсяги необхідних інвестицій для розширення бізнесової діяльності підприємства.

Виділені основні напрямки трансформації фінансово-кредитної підтримки підприємництва в умовах війни в Україні, зокрема, грантової безповоротної підтримки бізнесу, пільгового кредитування тощо.

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційна робота, виконана за матеріалами ПП «Укрінженермереж», досягла мети і завдань, визначених у вступі. Зокрема, ми дослідили питання сутності, елементного складу, стану та проблем розвитку ринкової інфраструктури в Україні, яка за своїм змістовим наповненням пройшла тривалий еволюційний шлях, є масштабною та відкритою сферою діяльності, що створює матеріально-технічну, організаційну, фінансово-економічну базу для розвитку економічної системи.

Нами виділені основні підходи до трактування сутності ринкової інфраструктури, її концепції; наведені підходи до класифікації інфраструктури за її рівнями (мікро-, мезо- та макрорівні), виконуваними функціями та елементами.

Наголошено на ролі ринкової інфраструктури в сучасних умовах розвитку економіки, особливо в умовах воєнних дій в Україні. Акцентовано на місці України у Світовому рейтингу конкурентоспроможності, визначеного за відповідним індексом, одним із складових вимірників якого є рівень розвитку інфраструктури в державі. У 2022 році Україна посіла 57 позицію в згаданому рейтингу, а за розвитком ринкової інфраструктури – 65 місце; за окремими її позиціями наша країна у цих рейтингах на 129 місці за якістю доріг, проте на 25-му – за якістю залізничної інфраструктури та 31-му – за якістю мобільного зв'язку.

В процесі дослідження виявлено, що у загальній кількості підприємств в Україні близько половини – це підприємства ринкової інфраструктури, проаналізована динаміка цієї частки впродовж останніх років за окремими елементами інфраструктури.

Визначена роль ринкової інфраструктури з початком повномасштабних воєнних дій в Україні, особливо критичної інфраструктури. За умов війни на перший план відносно впливу на підприємницьку діяльність виходять матеріально-речові складові, ліквідація яких, попри припинення діяльності

багатьма сотнями підприємств, призводить до порушення або й припинення логістичних потоків підприємств-виробників, унеможливило надання цілого спектру послуг тощо.

Суттєвих збитків зазнала сфера логістики в Україні як частина ринкової інфраструктури, хоча логістика, навіть в умовах воєнних дій, ефективно працює і є критично важливою не лише для сфери бізнесу, а й для громадян.

Визначена роль критичної інфраструктури, до якої належить енергетика. Енергетична інфраструктура України є досить розвиненою, країна входить до п'ятірки європейських країн за виробництвом електроенергії. Сьогодні вона зазнає чи найбільших руйнувань, які, нажаль, можуть тривати й надалі.

В аналітичному розділі кваліфікаційної роботи ми дали загальну характеристику та оцінили основні показники ефективності функціонування досліджуваного ПП «Укрінженермереж». Основний вид діяльності підприємства – електромонтажні роботи.

Визначені основні конкуренти підприємства на загальнодержавному та регіональному ринках. На місцевому ринку ПП «Укрінженермереж» є лідером за масштабами діяльності, чисельністю зайнятих працівників та обсягом виконуваних робіт, а до реальних конкурентів можна віднести ПП «Західенергомонтаж», ПП «Тепло сервіс якість», ПП «Тернопіль тепло-комфорт».

Для характеристики динаміки кількості та суми укладених договорів нами запропоноване використання поліноміальної моделі другого ступеня з високою якістю коефіцієнта кореляції. Модель може слугувати інструментом аналізу обсягів укладених підприємством контрактів у певному календарному періоді.

За період з 2019 року по жовтень місяць 2023 року підприємством укладено договорів на суму більше 614 млн. грн.

ПП «Укрінженермереж» є активним учасником регіональних і загальнодержавних тендерних закупівель через систему *Prozorro*. Нами

досліджена статистика укладених підприємством контрактів, запропоновані моделі для оцінки динаміки тендерної діяльності підприємства.

Для виконання своїх функцій підприємство володіє усіма складовими ресурсного забезпечення. Станом на 01.09.2023 року штатний розклад підприємства сформований із 82 працівників, 69% у його структурі – це персонал, зайнятий виконанням техніко-технологічних функцій. Нами оцінена динаміка середнього рівня оплати праці за останні п'ять років, яка у серпні місяці 2023 року становила 11334 грн. Керівництво підприємства є прихильником політики постійного збільшення заробітної плати працівників як важливішого стимулу високопродуктивної праці.

Проаналізована структура необоротних активів підприємства у 2018-2022 роках, у якій переважають основні засоби. ПП «Укрінженермереж» використовує як власні, так і орендовані основні засоби. На кінець 2022 року первісна вартість основних засобів підприємства близька до 20 млн. грн. Суми нарахованої амортизації свідчать про використання підприємством методів прискореної амортизації для активної частини основних засобів, що є позитивним для їх постійного оновлення.

Найбільша питома вага у складі оборотних активів підприємства припадає на запаси, їх процент 64,3% – 82,8%. Загальна сума оборотних активів за період 2018-2022 роки зросла у 2,94 рази.

Аналіз показує щорічне зростання власного капіталу підприємства, що дає можливість покривати потребу підприємства в оборотних коштах, тенденція таких змін є позитивною. Нами розраховані показники оборотності оборотних коштів підприємства, серед них – тривалість одного обороту оборотних коштів, яка зросла з 40 днів у 2020 році до 80 днів у 2022 році.

Досліджені показники фінансових результатів діяльності підприємства, зокрема, чистого доходу від реалізації продукції, який знизився на 5,8% у 2022 році порівняно з 2018 роком і становив 94,4 млн. грн.; показники витрат на 1 грн. реалізованої продукції та витрат на 1 грн. сукупного доходу; чистого прибутку, максимальне значення якого припадає на 2020 рік, а в 2022 році

становив 3,1 млн. грн. та ін. Рентабельність діяльності підприємства з незначними коливаннями тримається на позначці 3,7%, що свідчить про стабільно прибуткову роботу підприємства. Підтвердженням цьому є побудовані нами лінії тренду охарактеризованих показників.

Аналіз показав, що для забезпечення зростання окремих показників фінансових результатів діяльності підприємства необхідно звернути увагу на ті елементи ринкової інфраструктури, які дозволять пришвидшити оборотність оборотних коштів та наростити обсяги реалізації робіт, послуг.

У підсумковому розділі кваліфікаційної роботи досліджені питання взаємодії органів місцевого самоврядування та підприємницьких структур, а також важливості забезпечення фінансово-кредитної підтримки бізнесу.

Від діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування як елементів ринкової інфраструктури залежить загальний клімат ведення бізнесу в державі та на місцях. Ми проаналізували макросередовище ПП «Укрінженермереж», кожен із компонентів якого по різному впливає на діяльність підприємства. Виділено, які саме компоненти мають найбільший вплив на підприємство (економічний, політико-правовий, природно-географічний).

Нами виділені ключові проблеми, які гальмують розвиток малого та середнього бізнесу та потребують вирішення: розвиток інформаційно-аналітичної та організаційно-технічної ринкової інфраструктури, налагодження взаємодії з бізнес-структурами, вивчення їх потреб; спрощення процесів прийняття управлінських рішень у громаді; перегляд в сторону зниження ставок місцевих податків і зборів; поліпшення транспортної інфраструктури,

Проведений автором SWOT-аналіз ПП «Укрінженермереж» з урахуванням інфраструктурного забезпечення розвитку МСБ та складена SWOT-матриця для підприємства дозволяють вибудувувати вектори його стратегічного розвитку. Особлива увага приділена тим ймовірним загрозам для діяльності підприємства, які залежать від інфраструктурного забезпечення підприємницької діяльності.

Підкреслена необхідність державного втручання у формування та використання об'єктів ринкової інфраструктури (великі обсяги інвестування, забезпечення рівного та вільного доступу до цих об'єктів, загальний характер користування послугами ринкової інфраструктури та ін.).

Обґрунтована необхідність розвитку фінансово-кредитної інфраструктури та підтримки нею сфери підприємництва, зокрема, через пряме фінансування за рахунок бюджетних коштів через Фонд розвитку підприємництва, його регіональних установ, коштів міжнародних фінансових структур, банківських установ, організацій небанківського фінансового сектору (кредитних спілок, лізингових компаній та ін.). Наголошено на важливості розвитку лізингу. Це є актуальним для досліджуваного нами ПП «Укрінженермереж», для якого можуть бути цікавими питання придбання у лізинг вартісного технологічного обладнання, що дало б можливість значно зменшити обсяги необхідних інвестицій для розширення бізнесової діяльності підприємства.

Охарактеризовані основні напрямки трансформації фінансово-кредитної підтримки підприємництва в умовах війни в Україні, зокрема, грантової безповоротної підтримки бізнесу, пільгового кредитування в рамках спеціальних програм та ін.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бізнес-Гід. URL: <https://33866487.business-guide.com.ua/>
2. Бойчик В. Вплив ринкової інфраструктури на підприємницьку діяльність в Україні в умовах війни. *Журнал стратегічних економічних досліджень. Проблеми розвитку економіки*. 2023. № 5(16). С.9-16.
3. Бойчик І.М. Ринкова інфраструктура: сутність та характеристика. Сталій розвиток економіки. 2013. №3. С.34-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_3_9
4. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор-Видавництво, 2016. 378 с.
5. Бойчик І.М. Підприємництво в умовах війни: стан і можливості. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Підприємництво та логістика в умовах сучасних викликів: Тернопіль. 26-28 травня 2022 р. С.15-20.
6. Бойчук Р.М., Гречаник Б.В. Формування інфраструктури інноваційного забезпечення розвитку малого бізнесу URL: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file>
7. Варцаба Н.С. Сутність, види та функції інфраструктури ринку. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2018. Вип. 5(48). С. 9-12. URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2018/48_2018/3.pdf
8. Відродження українського бізнесу в умовах війни: аналітика за 2 місяці. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/vidrodzenna-ukrainskogo-biznesu-v-umovah-vijni-analitika-za-2-misaci>
9. Власна справа. Програма безповоротної державної підтримки для вашого бізнесу. https://public.tableau.com/app/profile/me.ukraine/viz/Beta_generic/Dashboard_generic
10. Волоснікова Н., Климова С., Губанова Н., Косич М., Яцина В. Напрями розвитку конкурентоспроможності України в умовах глобалізації.

- Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2022. Т.4 (45). URL: file:///C:/Users/irabo/Downloads/3784_365-373.pdf
11. Всупереч обставинам: Як український бізнес процвітає під час війни. URL: <https://www1.payoneer.com/ua/resources/defying-the-odds-how-ukrainian-businesses-thrive-during-war/>
  12. Галенко О.М., Різва Л.А. Стратегічний аналіз як ключовий елемент стратегічного управління. *Ефективна економіка*. 2017. №7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5681>
  13. Горобець Т.А., Гончарук А.Г. Методичні підходи до оцінки ефективності діяльності малого і середнього бізнесу. *Економіка та управління підприємствами*. 2019. Вип.5(73). С.77-86. URL: http://psae-jrn1.nau.in.ua/journal/5_73_1_2019_ukr/12.pdf
  14. Гришина Н. Особливості інфраструктурного забезпечення підприємницької діяльності. *Економічні інновації*. 2012. Вип. 51. С.96-105. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/67823/11-Grishina.pdf?sequence=1>
  15. Громов Олександр. Ефективний SWOT-аналіз: що це таке, матриця та найкращі приклади для різних ніш бізнесу. 21 липня 2021 року. URL: <https://ua.weblium.com/blog/efektivnij-swot-analiz-zaporuka-uspihu-vashogo-biznesu-najkrashi-prikladi-dlya-riznih-nish-biznesu>
  16. Гумен Володимир. До питання інфраструктурного забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу. Матеріали VIII Науково-практичної конференції студентів та молодих вчених з міжнародною участю «Актуальні проблеми економіки, підприємництва та управління на сучасному етапі» (26 жовтня 2023 р., м.Тернопіль, ЗУНУ).
  17. Гумен В. С. Key aspects of the essence of innovative entrepreneurship. Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Дніпро, 05-06 жовтня 2023 р. Дніпро, ДДАЕУ, 2023. 342 с. С. 175.

18. Дикань В.Л., Шраменко О.В. Стратегічні орієнтири державного регулювання суб'єктів малого та середнього бізнесу. Стратегічні аспекти управління конкурентоспроможністю підприємств у цифровому економічному просторі: колективна монографія за ред. д.е.н., проф. Ареф'євої О.В. К., 2019. С. 47-55.
19. Добролежа А.В. Підвищення ефективності діяльності підприємств малого бізнесу. Суми: СумДУ, 2021. 34 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/85487/1/Dobrolezha_bak_rob.pdf;jsessionid=E5A0D656F0440B2AD8AE8712C1104E7B
20. Економіка України під час війни. URL: <https://ces.org.ua/economy-in-war-times>
21. Інформація про реформу розвитку підприємництва. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=31f9c075-3504-4113-b42d-48c2de248b76&title=InformatsiiaProReformuRozvitokPidprimnitstva>
22. Жарикова Анастасія. Бізнес під час війни: скільки підприємців почали працювати «на закордон». 27 вересня 2022 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/09/27/691914>
23. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/877-16>
24. Зануда Анастасія. Бізнес під час війни: яку підтримку запропонувала влада і як виживає бізнес. 16 березня 2022 р. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60757453>
25. Іванишина О.С., Деміденко Л.С. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності: сучасний стан та напрями її вдосконалення. Ефективна економіка. 2020. №5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7909>

26. Кашуба О.М. Підприємництво в Україні: проблеми і перспективи розвитку. *Економіка та держава*. 2015. №6. С. 103-106. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2015/24.pdf
27. Локальний профіль МСП Тернопільської міської територіальної громади (2020-2022 роки). URL: <https://ternopilcity.gov.ua/app9/lokalniy-profil-msp-tmg-QRkod.pdf>
28. Малий бізнес: зарубіжний досвід. URL: <http://www.remzavod.biz/e9.html>.
29. Мацьків Р.Т., Топольницька Т.Б. Інфраструктура ринків: підходи до класифікації. *Ефективна економіка*. 2018. №3. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2018/65.pdf
30. Мельникова О. Державне регулювання економіки: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти бакалаврського рівня спеціальності 051 «Економіка»: електронне видання. Харків: ХНПУ, 2023. 105 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9914693e-2dd5-4a1b-bcc4-fed84c89ec69/content>
31. «Економіка»: електронне видання. Харків: ХНПУ, 2023. 105 с.
32. Міценко Н.Г., Крипська О.М. Проблеми ефективної діяльності малих підприємств та шляхи її забезпечення. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. 2006. Вип.16.2. С. 194-197. URL: <file:///C:/Users/irabo/Downloads/problems-efektivnoyi-diyalnosti-malih-pidприємств-ta-shlyahi-yiyi-zabezpechennya.pdf>
33. Морщенок Т.С., Польчик П.І. Напрями підвищення ефективності діяльності підприємств малого та середнього бізнесу. 2017.
34. Наумов М.С. Проблеми розвитку ринкової інфраструктури в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 9-1. Ч.1. С. 21-24. URL: file:///C:/Users/irabo/Downloads/Pan1950,+Problems_of_market_infrastructure_development_in_Ukraine.pdf
35. Ніколов Ю., Сорока А., Піхо М. та ін. Рейтинг бюджетних виплат будівельникам очолили фаворити «Укравтодору». 30.07.2023. URL:

<https://nashigroshi.org/2023/07/30/reytynh-biudzhetykh-vyplat-budivelnykam-ocholyly-favoryty-ukravtodoru/>

36. Об'єкти критичної інфраструктури URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
37. Обруч Г.В., Іванюта Б.Л., Журавльов К.В. Проблеми і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 61. С.53-62.
38. Осадчук С.В. Інституційні та нормативно-правові засади діяльності малого підприємництва. *Аспекти публічного правління*. Том 6. 2018. С.71-77.
39. Офіційний сайт Головного управління статистики у Тернопільській області. URL: <http://www.te.ukrstat.gov.ua/>
40. Офіційний сайт Держстату України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
41. Про критичну інфраструктуру. Закон України №1882-IX від 16.11.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>
42. Рекуненко І.І. Інфраструктура ринку: елементи та значення в ринковій економіці. URL: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Efp/
43. Рекуненко І.І., Коробка Р.В. Роль і місце інфраструктури ринку в ринковій економіці. *Вісник Української академії банківської справи*. 2011. № 2. С. 20-24.
44. Савицька О.М., Панасюк Т.П. Вплив факторів розвитку інформаційної економіки на підвищення ефективності управління підприємством. Збірник наукових праць молодих вчених факультету менеджменту та маркетингу КПІ імені Ігоря Сікорського «Актуальні проблеми економіки та управління». 2018. Вип. 12. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/130959/126686>.
45. Сімків Л.В. Ринкова інфраструктура: елементи та значення в ринковій економіці. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2020. Вип. 4 (144). С.3-7. URL: [https://ird.gov.ua/sep/sep20204\(144\)/sep20204\(144\)_003_SimkivL.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20204(144)/sep20204(144)_003_SimkivL.pdf)

46. Скорук О.В. Стан та проблеми розвитку підприємництва в Україні. *Економіка та управління національним господарством*. 2016. Вип.2 (02). С. 107-110. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/2_2016/21.pdf
47. Стегней М.І., Бошинда І.М. Сучасний стан малого бізнесу: європейський досвід, національні реалії та регіональні особливості. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 495-499. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/75.pdf
48. Стрілець В.Ю. Забезпечення розвитку малих підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Полтава, 2019. 457 с.
49. Терещенко С., Попков М. Умови функціонування малого бізнесу в Україні. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Підприємництво та логістика в умовах сучасних викликів: Тернопіль. 26-28 травня 2022 р. С.98-102.
50. Ткачик Л.П., Бешко О.Я. Спрощена система оподаткування як інструмент агресивного податкового планування. *Молодий вчений*. 2018. № 2(2). С. 758-763. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_2\(2\)__75](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_2(2)__75)
51. Ужва А.В. Інфраструктура як фактор підвищення конкурентоспроможності регіональних продовольчих комплексів. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип.2. С.436-440. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/78.pdf
52. Україна потрапила до 20 найвпливовіших країн у рейтингу Global Soft Power Index 2023. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1554/ukraina-potrapila-do-20-naivplivovisix-krajin-u-reitingu-global-soft-power-index-2023>
53. Україна у 2021 році посіла 54-те місце у Світовому рейтингу конкурентоспроможності (World Competitiveness Rankings). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3291328-ukraina-posila-54-misce-u-svitovomu-rejtingu-konkurentospromoznosti.html>
54. Фонд розвитку підприємництва. URL: <https://bdf.gov.ua/pryntsypy-roboty/>
55. Хавунка Т. Українська економіка під час війни. Що далі? 15.04.2022 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/15/685810/>

56. Череп О. Сучасний стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2016_1_14.
57. Череп О.Г. Курдупа В.С. Оцінка конкурентоспроможності країни. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. №1. С. 31-36. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/03/2022-en-1-05.pdf>
58. Шевчук Р.М. Підвищення ефективності діяльності підприємств малого бізнесу. Тернопіль: ТНТУ, 2020. 84 с. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/33750>
59. Шубін О.О., Азарян О.М. Інфраструктура товарного ринку. 2-ге вид. К.: НМЦВО МОІ України: Студцентр, 2004. 816 с.
60. Ясенцький В.С. Передумови державного втручання в роботу ринкової інфраструктури. *Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво*. 2012. № 5(68). С.77-81.
61. <https://www.me.gov.ua>
62. <https://dozorro.org/profile/UA-EDR-34041689/4/role2>
63. <https://clarity-project.info/tenderer/34041689>
64. Матеріали звітності ПП «Укрінженермереж» за 2020-2022 роки.

ДОДАТКИ

АНОТАЦІЯ

Гумен В.С. Інфраструктурне забезпечення підприємницької діяльності. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля», освітньо-професійна програма «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Західноукраїнський національний університет. Тернопіль, 2023.

У роботі розглянуті поняття, сутність, функції та елементи ринкової інфраструктури, її стан та проблеми, які мають місце в Україні, особливо в період повномасштабних воєнних дій.

Охарактеризована діяльність досліджуваного приватного підприємства «Укрінженермереж», основних показників його діяльності та вплив на нього елементів ринкової інфраструктури.

Запропоновані напрямки удосконалення інфраструктурного забезпечення підприємницької діяльності за рахунок поліпшення взаємодії органів місцевого самоврядування та підприємницьких структур, а також фінансово-кредитного інфраструктурного забезпечення функціонування бізнесу.

ANNOTATION

Humen V.S. Infrastructural support of entrepreneurial activity. - Manuscript. Research for obtaining a master's degree in the specialty 076 «Entrepreneurship and trade», educational and professional program «Entrepreneurship, trade and stock market activity». Western Ukrainian National University. Ternopil, 2023.

The work examines the concept, essence, functions and elements of the market infrastructure, its condition and problems that occur in Ukraine, especially during the period of full-scale military operations.

The activity of the researched private enterprise «Ukringzhenermerezh», the main indicators of its activity and the influence of market infrastructure elements on it are characterized.

Proposed directions for improving the infrastructural support of entrepreneurial activity due to the improvement of the interaction of local self-government bodies and entrepreneurial structures, as well as financial and credit infrastructural support for business functioning.